

2015

št. 1

CENA 4,00 €

mladika

In memoriam
Marjan Pertot

1935 – 2014

Andrej Capuder

DANTE NA MEJI

ZAPISNIK 43. LITERARNEGA
NATEČAJA MLADIKE

Bruna Marija Pertot

LIBER BAPTIZATORUM
BARCULA 1914

Mojca Polona Vaupotič

Semeniška knjižnica v Ljubljani
kot umetnostni spomenik

kazalo

Andrej Capuder: Dante na meji	1
Neža Kravos: Okus spomina	4
Zapisnik 43. literarnega natečaja Mladike	8
In memoriam Marjan Pertot	9
Irena Žerjal: Peta Avenija in smrtne zagate (24)	11
Boris Pangerc: Argentina 1993 (5)	13
Metka Kacin Beltrame: Utrinek s Krasa	16
Mojca Polona Vaupotič: Semeniška knjižnica v Ljubljani kot umetnostni spomenik	17
Pod črto: Kalifat na pohodu?	19
Bruna Marija Pertot: Liber baptizatorium – Barcula 1914	20
Antena	28

NOVO!

**MIROSLAV KOŠUTA
ZAPISI NA OROŠENO OKNO**

Knjiga Miroslava Košute Zapisi na orošeno okno zajema izbrane zapise, ki so bili doslej razpršeni po revijah, časopisju in knjigah ali prebrani na prireditvah in radiu, torej različni po vsebini in namenu, nastali pa so v časovnem razdobju od l. 1958 do l. 2014.

SLIKA NA PLATNICI: Na Prešernovi proslavi, ki sta jo v Peterlinovi dvorani priredila Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev, so podelili letošnja priznanja 40. natečaja Mladi oder ljubiteljskim gledališkim skupinam (foto Marij Maver).

Uredništvo in uprava:
34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
tel. 040-3480818; fax 040-633307
uprava@mladika.com; redakcija@mladika.com
www.mladika.com

Oblikovanje: Matej Susič
Izdaja: Mladika z.z.o.o.

Registrirana pri trgovinski zbornici v Trstu dne 21.4.1999 pod številko 114276.

Član USPI (Zveze italijanskega periodičnega tiska)
Reg. na sodišču v Trstu št. 193 dne 6.4.1957 • ISSN 1124 – 657X

Tisk: Grafika Soča d.o.o. – Nova Gorica
Izhajanje revije podpira Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

UREDNIŠKI ODBOR: David Bandelj, Erika Jazbar, Ivo Jevnikar, Marij Maver (odgovorni urednik), Saša Martelanc, Sergij Pahor, Mitja Petaros, Nadia Roncelli, Matjaž Rustja, Tomaž Simčič, Breda Susič, Jernej Šček, Zora Tavčar, Evelina Umek in Ivan Žerjal.

SVET REVIJE: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Jadranka Cergol, Peter Černic, Marija Češcut, Danilo Čotar, Liljana Filipčič, Diomira Fabjan Bajc, Lučka Kremžar De Luisa, Peter Močnik, Milan Nemac, Adrijan Pahor, Bruna Pertot, Marijan Pertot, Ivan Peterlin, Alojz Rebula, Peter Rustja, Ester Sferco, Marko Tavčar, Neva Zaghet, Edvard Žerjal in člani uredniškega odbora.

Posamezna številka Mladike stane 4,00 €. Celoletna naročnina za Italijo in druge države 30,00 €; po letalski pošti: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Za plačilo lahko uporabite poštni tekoči račun 11131331 – Mladika - Trst. Na banki: Zadruga kraška banka - Banca di Credito Cooperativo del Carso (IBAN: IT58 5089 2802 2010 1000 0016 916; SWIFT: CCRTIT2TV00).

Dante na meji

Pisatelj, prevajalec in diplomat Andrej Capuder se je v drugi polovici novembra v Gorici udeležil 48. mednarodnega srednjeevropskega srečanja (ICM), ki je bilo posvečeno prvi svetovni vojni in krizi srednjeevropske civilizacije. Njegov prispevek na tem zborovanju, ki je bil podan v italijanščini, smo prevedli in ga tu objavljamo.

Čez nekaj let se bomo spomnili stoletnice izida pomembnega zbornika, ki ga je Alojzij Res posvetil Danteju ob šesti stoletnici njegove smrti. V slovenščini je izšel leta 1921 v Ljubljani, leto kasneje v Gorici pa v italijanski verziji. O bivšem semeniščniku Alojziju Resu, ki je diplomiral iz slavistike na ljubljanski univerzi in je potem postal prevajalec, uvodničar in pisatelj, je ostalo le malo sledov in še to le v spominu zagrizenih literatov in poklicnih privržencev wikipedije. Poročen je bil z Italijanko, ki se je tako dobro naučila slovenščine, da je zmogla celo prevesti nekaj slovenskih povesti v italijanščino. Umrl je mlad in bil pokopan na Sveti gori blizu Gorice, pozabljen skoraj celo stoletje. Kaže, da je tudi njegovo veliko delo, posvečeno Danteju, po krivem padlo v pozabo, podobno kot toliko njegovih knjig, ki so prižgale plamen in ki ga zanamci niso bili sposobni – ali vredni – da bi mu prilivali in ga ohranili pri življenju.

Kateri plamen?

Na hitro prelistajmo vsebino knjige. Da bi čimbolje prikazal Dantejevo politično, pesniško in človeško avanturo, se je Resu posrečilo privabiti k sodelovanju nekatera izmed najbolj zvenečih imen takratne italijanske in slovenske kulture. Na eni strani italijanski dantologi Gaetano Salvemini, Vittorio Rossi, Tommaso Gallarati Scotti, Guido Mazzoni, Emilio Parodi, pred katerimi je stal veliki filozofski in moralni lik Benedetta Croceja; na drugi strani pa najvidnejši znanstveniki z mlade ljubljanske univerze Aleš Ušeničnik, Milko Kos, Vojeslav Mole, France Stele, katerim sta stala ob boku prevajalca Jože Debevec in takratni najbolj bleščeči slovenski pesnik Oton Župančič, pa tudi čudaški Josip Puntar, ki se je izkazal

s formalistično primerjalno analizo med našima največjima muzama Dantejem in Prešernom.

Resovo delo je bil pravi podvig, drzen, celo junaški, če pomislimo, da je bila italijanska kultura takrat prvič v zgodovini postavljena v primerjavo z znanstveno in umetniško mislijo naroda, ki ga do pred kratkim še ni bilo na nobenem evropskem zemljevidu. Opozoriti velja, da je bila knjiga objavljena leta 1921, se pravi eno samo leto, preden je fašizem prevzel oblast v Italiji, in samo tri leta po koncu prve svetovne vojne, ki je Slovincem omogočila, da so zapustili habsburško cesarstvo in si v novi kraljevini Jugoslaviji priborili delno narodnostno in kulturno avtonomijo, ne pa tudi politične.

Slovinci v Furlaniji Julijski krajini niso doživeli iste usode, ki je doletela mladi slovenski narod po večstoletnem suženjstvu. Italijanska kraljevina se je po prvem dobrikanju z večplastno kulturo po avstro-ogrskem modelu, kmalu odločila za bolj surovo komuniciranje z manjšino, čemur je potem sledila praksa, ki ni dopuščala nobenega upanja novim podanikom savojske hiše. Mussolinijev fašizem je bil usoden. Slovenščina je bila prepovedana v javnosti, v šoli in v cerkvi, Narodni dom – kulturno središče Slovencev v Trstu – požgan, etnično čiščenje se je izvajalo vsak dan bolj intenzivno. Mnogi slovenski izobraženci so bili prisiljeni zapustiti zemljo svojih prednikov. Med temi je bil tudi mladi Srečko Kosovel, danes mednarodno priznan pesnik, ki se je preselil v Ljubljano, da se je potem vrnil na ljubljani Kras, kjer je umrl star komaj 23 let. Podobna usoda je dočakala tudi Alojzija Resa. Nočemo se zadrževati pri krivicah in grozotah preteklosti, vendar ne moremo pozabiti, kako je majhen slovenski narod odgovoril fašistični brutalizaciji: z velikim dostojanstvom, tako, da je prevajal Danteja.

(dalje) ➔

920152620

V Sloveniji, ki je v centralistični Jugoslaviji imela zgolj status banovine, je v obdobju med obema vojnama potekala prava tekma v prevajanju Božanske komedije, kot bi prav to velikansko delo bilo najprikladnejši teren za jezikovno in kulturno promocijo mladega naroda, komaj zbujenega po stoletjih servilnosti in anonimnosti. Niti ni res, da je do prvih prevajanj Dantejevega dela prišlo v dveh desetletjih prisilne bližine med narodom. Prof. Stanko Škerlj je leta 1965 v svojem magistrskem predavanju na filozofski fakulteti v Ljubljani ob sedmi stoletnici Dantejevega rojstva dokazal, da je prve omembe dela velikega florentinca zaslediti že v 16. stoletju. Kot drugod po Evropi se zanimanje za Danteja poveča z nastopom romantike. Do prvega prevoda Pekla v slovenščino pride v polnem 19. stoletju kot sad bizarnega genija J. V. Koseskega. Pravo tekmovanje v že konsolidiranem in umetniško preverjenem jeziku se začne, kot že rečeno, v obdobju med obema vojnama, ki bo postalo prava renesansa slovenske kulture in njenega slovstva. Prof. Jože Debevec, ki je v prvih desetletjih 20. stoletja objavil v katoliški reviji *Dom in svet* integralni prevod Božanske komedije, je bil bolj filolog kot pesnik. Njegovo veliko delo bi bilo zaslužilo samostojno objavo, kar pa se ni zgodilo zaradi izbruha druge svetovne vojne. Dante ni bil pozabljen niti med samo vojno, ki se je na slovenskem ozemlju iz narodnoosvobodilnega boja izrodila v krvavo revolucijo in bratomorni spopad med "belimi" in "rdečimi". *Inter arma non silent musae!* Prof. Tine Debeljak, ki je spadal med "bele", si je zastavil cilj, da bo "popravil" Debevčev prevod in je svoje nedokončane popravke odnesel s seboj v Argentino, kamor se je po zmagi "rdečih" leta 1945 preselil s skupino katoličanov, da bi se izognili komunističnemu terorju, sledeč tragični usodi gibelinskega begunca. Tako je Pekel, prvi del Komedije (medtem so Vice še bile v delu) zagledal dan v Buenos Airesu. Toda tudi "rdeča" Slovenija, ki je takrat bila del Titove Jugoslavije, ni bila tiho. Veliki pesnik Alojz Gradnik, rojen v Brdih in torej tesnejši rojak Alojzija Resa, je po stopinjah znamenitega Debevca (računajo, da je prepisal kar 60% rim) začel "nov" prevod Komedije. Za časa omenjenega predavanja prof. Škerlja o Danteju so slovenski bralci lahko občudovali že dve tretjini Komedije, se pravi Pekel in Vice. Tretji del, Raj, je ostal v rokopisu, bodisi zato, ker sta prva dva dela doživela močne kritike, bodisi ker se je ob že starem pesniku začel uveljavljati nov korektor ... in končno, ker so se na obzorju pojavljali novi, mladi prevajalci, kot je previdno napovedoval prof. Škerlj. Eden od teh, danes ne več mlad, saj je že sivolas, stoji pred vami.

Moj prevod Božanske komedije z Dantejevo metriko in z obvezno tretjo rimo je bil objavljen v Mariboru leta 1972 v treh elegantnih knjigah z Giottovimi ilustracijami. Bila je deležna nagrade in s popravki še trikrat objavljena. Tako se zdi, da se je tekmovanje za Danteja v slovenščini končalo pred štiridesetimi leti. Čeprav bi se lahko kdo spet oglašil ...

Naj dodam, da je bilo v slovenščino že prevedeno Novo življenje in zadnje čase tudi *De monarchia*, čeprav je res, da danes zanimanje za Danteja, "gospoda" treh nadzemskih kraljestev, pada tako v Sloveniji kot v Italiji in Evropi. Naj se ne užali Roberto Benigni (ki ga občudujem), toda danes je čas Gospodarja prstanov ...

Vrnimo se k naslovu tega sestavka, ki je "Dante na meji". Po zgodovinsko-kulturnem prikazu Dantejeve prisotnosti na meji med obema narodom, italijanskim in slovenskim, ki jo je tako mojstrsko orisal Goričan Alojzij Res, razmislimo nekoliko pojem meje.

Dante je imel veliko izkušenj z mejami. Njegova Florenca je bila deljena in porazdeljena na več delov in frakcij, ki so se bojevale med sabo in so bile zelo pozorne na vsak znak, ki bi lahko spraval v nevarnost njihovo svobodo. In potem je bila Italija, ki jo "plevel je cvetje in list cesarskega prerasel vrta", kot se bere v 6. spevu *Vic*, česar so bili krivi njeni nemarni principi (danes bi rekli, da je kriv Bruselj), ki je bila razdeljena na toliko več ali manj avtonomnih držav oziroma v mesta, vsa zaprta v obzidja, ki so bila več kot navadne meje, ker so bila simboli edinstvenega in kolektivnega spomina; in potem je bilo cesarstvo, v resnici raztreseno in povezano samo po osebi cesarja, združeno samo zaradi fevdalne lojalnosti, ki je živela in se razblinila s srednjim vekom. Da, bila je še tista druga kohezijska sila – Cerkev, še ne razprta zaradi treh papežev (Dante je videl samo dva), ampak že željna po širjenju svojih meja kolikor daleč mogoče. Zgodovina nas poučuje, da meja vedno terja teritorij in obratno. Samo velik pesnik, kot je bil Dante, lahko spravi pod vprašaj ta odnos. Dvigniti se moramo v Raj, potem ko smo prebredli Pekel in Vice, da od zgoraj vidimo mali planet Zemljo, ta "vrtič, čigar otroci tako besnijo" (*Raj XXII, 151*), da razumemo ... Kaj naj razumemo? Da pravih meja ni in da jih najdemo samo v svetu idej, ki so del tistega Božjega kraljestva, katerega je Dante bil apostol in žrtev. Toda to je že vizija, ki nima nič opraviti s človeškimi nameni. To je stvar vere, ki spreminja vsako resničnost, tudi politično, v mistično in osebno izkustvo.

Kako imenovati to izkušnjo meja, ki niso več meje? Bo to ime, oblika, zveza? Bo to vesoljna simpatija, ki jo imajo tako radi filozofi, mistiki in tudi politiki? Ali pa bo nov "industrijski" in "srečen" svet, ki ga napovedujejo utopisti vseh ras in religij? Problem se postavlja tako: kako doseči, da eno sovпада z množico, individualno s kolektivnim, državljan z državo in potem, kako doseči, da se vsi tako različni ljudje, pa naj bodo Evropejci ali Srednjeevropejci, sporazumevajo v enem samem jeziku? Dovolj nam je Bruselj s svojo tovarno prevajalcev, ki pošiljajo svoja poročila v ducatu jezikov (danes jih je že več kot dvajset) zato, da bi jih Evropejci razumeli, tudi če jih nočejo? Od česa je odvisna sposobnost razumevanja: od volje ali od razuma? In v čem smo bolj povezani, bolje informirani, in torej bolj srečni, v prvi ali v drugem? Nominalistični problem, o katerem smo sodili, da je pokopan v najglobljem srednjem veku, se nenadoma spet pojavi pred nami in nas, kljub vsej tehnični, jezikovni in informacijski spretnosti spravlja v zadrego.

Tudi tu nam pride Dante naproti s čudovito podobo, ki jo moramo iskati v Raju. Gre za Orla ("Aguglia"), ki je znak/simbol oblasti in cesarske avtoritete – danes bi rekli združene Evrope –, sestavljen iz tolikih luči, se pravi duš blaženih, ki ne govorijo drugače kot "žuborenje vira", ki se oglašajo preko božjega kljuna: on govori o nekem glasu! Podoba je lepa in sugestivna, je razumljiva tudi za ne prav pesniške duhove, tiste najbolj "realistične", ki so se – sklicujoč se na kakšno visoko ime, če ne celo s silo – postavili za interprete božje volje na Zemlji. Pod tem znakom se namreč znajdejo duše velikih liderjev, tistih "gospodov meja", ki so hoteli za vsako ceno združiti svoje podanike in urediti njihov položaj. Dante jih imenuje "Vi, ki sodite na Zemlji", ker takrat beseda politiki še ni obstajala. Beseda ne, politična praksa pač! Ni dovolj, da citiramo zgodovino Firenc in srednjeveške Evrope, da se zavemo, kako ima beseda "virtus", tako cenjena v antičnem svetu, vedno politično dimenzijo, ki se spreminja, zaradi rabe in zlorabe, v njej nasproten pojem, to je "virtuoznost". Med tistimi, ki se razkazujejo z oblastjo v znamenju cesarskega orla, si rad domišljam Američana Henryja Kissingerja, ki je hotel govoriti Evropi, a je spraševal "dajte mi številko njenega telefona ..." Zares primerno pravemu orlovskemu kljunu to njegovo vprašanje! Tak totalitaren in učinkovit virtuoz je bil tudi maršal Tito, ki se je rad pohvalil, da je iz Jugoslavije naredil združenje "šestih republik, petih narodov, štirih jezikov, treh religij, dveh abeced – in ene volje". Ta je bila njegova! Stari diktator je umrl, preden je videl "svojo" Srebrenico in se je

preselil k rajskemu Orlu, kakor verjamejo številni naši rojaki jugonostalgiki, pozablajoč, da si je ta sanjač leta 1945 umazal roke s krvjo do komolcev ... Toda kdor močno ljubi, mu bo mnogo odpuščeno, če že hočemo z dozo cinizma citirati evangelijske besede ...

Ubogemu Danteju, večnemu romarju, se cinizem zares ne prilega, čeprav se nam njegova volja, da bi "post mortem" porazdelil toliko ljudi v svoje izvenzemsko kraljestvo, zdi nadvse arbitrarna. Prav tako cinizem ne ustreza ubogemu Alojziju Resu, goriškemu meščanu, ki je mislil, da bo uresničil svoje sanje in "le v eni knjigi, vezani v ljubavi" (Raj XXXIII, 85) združil najboljše razlage o Danteju z ene in druge strani meje. Gotovo je tudi, da ni šlo samo za razlago. "Dante na meji", kot je naslov temu sestavku, predstavlja tudi željo, da bi našli drugega Danteja, državljana kraljevine, ki "le ljubav in luč prizna za meje" (Raj XXXVIII, 85). To kraljestvo, ki ga Pesnik postavi v nebesa in ga imenuje "varno, radostno" (Raj XXXI, 25), skušamo mi uresničiti tukaj na Zemlji. S srečanji, kot je to naše, s tehnologijo ali z več ali manj popolno zakonodajo sprejeto v soglasju z demokracijo, ki se nekaterim zdi zadnje spoznanje politične znanosti. Našo zavzetost utemeljujemo z oblastjo močnih, ki so spretnejši, ker so tudi bolj "informirani". Da smo premagali nove diskriminacije, smo skovali magično besedo globalizacija, ki je še vedno nič drugega kot stari srednjeveški univerzalizem, tako priljubljen Dantejevemu srcu. Razmere po dveh svetovnih vojnah so spremenile naš svet, stare meje (berimo: nacionalizmi) se zdijo premagane. Toda v igri so vedno ista vprašanja: to je človek, razdvojen med konkretnostjo in univerzalnostjo. Je vedno človek tisti, ki skrit za svojo modernostjo išče svojo identiteto, svoje zdravje, podobno bolnici, ki "z obračanjem si lajša bolečine" (Vice VI, 151). Poznamo bolečino naših sodobnikov, Evropejcev ali Srednjeevropejcev. Najdemo jo v nemirni, tesnobni kulturi, iracionalni umetnosti, v narejenem veselju, v banalizirani in nič kaj gotovi politiki. Ali ni vse to morda simptom propadle sinteze med "državljanom" (rimskim "civis") in "osebo" (v krščanskem smislu, ki je zdaj laicizirana)? Mislim, da je tako. In prav od teh dveh delov razmerja, kot iz dveh korenin istega drevesa prihajajo signali možne obnove in sožitja v prihodnosti.

S to voljo, če parafraziramo Danteja, bomo spet stali pod zvezdami. In niti kruh nam ne bo manjkal, panis neque decipiet!

(Iz italijanščine prevedel Sergij Pahor)

Okus spomina

Novela je bila priporočena na 42. literarnem natečaju revije Mladika

Budilka. Stegnila je tresočo se roko proti nočni omari. Po nekaj zamahih je končno pod prsti začutila mrzlo plastiko male urice.

Obrnila se je proti desni strani postelje, ki je kot običajno postлана žarela v svetlobi jutranjega sonca. Globoko je vdihnila in se zagledala v strop. Nemo je ležala, objemala odejo in pustila mislim, da so ji neurejeno švigale po glavi.

Ropot z ulice je prekinil zamišljenost.

Urno je potegnila odejo s sebe in noge počasi približala tlom.

Obula je kosmate copate in iz omare vzela volneno sivo jopico. Stopila je na hodnik in čipkasta spalna srajca je plapolala za njo kot zastava v vetru.

V kuhinji je bilo vse tiho.

Tudi jedilnica je bila prazna.

Umazana skodelica je še vedno ležala v koritu, kjer jo je pustila. Stoli so brezhizbno poravnani stali ob mizi. Križanke in revije so ležale na tretji polici pri telefonu. V lonček je nalila vodo za čaj in ga položila na desni spodnji plin.

Kot vsako jutro se je usedla ob okno, gledala na travnik za hišo in čakala, da bo iz kuhinje zaslišala zvok vrenja vode. Čeprav je bila že skrajno sita neumnih od-daj in ponavljajočih se pesmi, je vseeno prižgala radio.

Vse je bilo točno tako kot včeraj. Vse.

Hecno se ji je zdelo, kako lahko nekatere stvari, ki ti hodijo na živce, v določenem trenutku začneš pogrešati. Male moteče situacije, ki vsakdanu dodajo ščepec domačnosti. Pogrešala je čase, ko je nejevoljno po hiši pobirala zvezke, se jezila in pridigala, da se hrane in pijače ne nosi v spalnice ter da bi bil že skrajni čas, da bi vsak začel pospravljati za sabo.

Voda je zavrela. Metin čaj. Kot vsako jutro.

Zunaj je sijalo krasno pomladansko sonce, škoda bi ga bilo zamuditi. Obula je svoje obrabljene superge in oblekla temno jakno. Takoj, ko je odprla vrata, je vanjo butnil svež zrak. Prav prijalo ji je, ko se ji je vonj po sveži, prebujeni naravi skozi nosnice plazil v pljuča. Čutila je, kako se ji je od tam energija širila po celem telesu, za sekundo se je počutila prerajeno. A

po prvem koraku so jo bolečine v kolku opomnile, da morda le ni več v pomladnih letih.

Stopila je po stopnišču do ulice in opazila, da je pred sosednjo hišo parkiral manjši tovornjak. Čeprav je vzbudil nekaj pozornosti, je mirno odkorkala v nasprotno smer, proti reki. A že po nekaj korakih je zaslišala sosedin glas.

Ozrla se je na levo in videla skodrano gospo s plavim predpasnikom, ki neučakano maha z balkona.

„Marta! Le kam? Stopi do mene, bom skuhalo kavico!“

Čeprav se je radovedni Cilki že nekaj časa izogibala, tokrat ni imela pripravljenega izgovora, da bi se ji izmuznila. Zato se je le nasmehnila in se odpravila proti vhodnim vratom.

Cilka ji je z nekoliko prisiljenim nasmeškom na stežaj odprla vrata.

„Kar naprej! Že dolgo te ni bilo tu.“

Marta je stopila v stanovanje. Zatohel zrak in vonj po čikih sta jo zmotila. Odložila je jakno, sezula čevlje in se odpravila proti jedilnici. Na mizi je že stala posoda s piškoti in dve skodelici.

Kava je bila že na ognju. Zdelo se je, da je Cilka cel dan presedela na balkonu na preži za nekom, da bo le imela s kom deliti kup svojih novic.

„Si slišala za Toneta?“

„Nisem,“ je s prihlinjenim zanimanjem odgovorila Marta.

„Baje, da je spet v bolnici. Ponovno je začel pregledati v kozarec. In sosedova Marija ima še vedno probleme s hrbtenico ...“

Tako je nekaj časa drdrala o vsem slišnem, ne glede na to, če so bile govornice resnične ali ne. Nato je začela s pritoževanjem. Razlagala je o možu, ki gleda preveč televizije, o sinovih, ki prihajajo premalo na obisk in o tem, kako nujno potrebuje nov kavč. Marta je le kimala in tu pa tam rekla:

„Kaj res?“ Ali pa:

„O tem nisem nič vedela.“

„Popolnoma se strinjam.“

In Cilka je nadaljevala.

„Med drugim! Mislim, da se bom pritožila. V zgornjem stanovanju neprestano premikajo stole in

butajo ob tla, kot da bi se selili. Res ne razumem, kaj počnejo in kako jim ne pade na pamet, da vse to njihovo premikanje poslušam ravno jaz!“

In tedaj se je Marta spomnila: „Ali morda veš, kaj se dogaja v hiši, pred katero je parkiran tovornjak?“ „O ja, vem, vem!“ se je porogljivo posmejala Cilka „Nove sosede boš dobila! Zgleda, da so hišo končno prodali. Neka družina jo je kupila, baje da imajo dva otroka. Joj, joj, Marta, tudi zate je konec miru. Boš videla, kako bo to. Ob vseh mogočih urah vžigajo avtomobile. Ponoči prirejajo zabave in vpijejo. Če želiš, imam na zalogi cel kup čepkov za v ušesa. Samo povej, ko boš rabila.“

Cilka je še nekaj časa blebetala.

Ko se je Marti zdelo, da je že dovolj časa presedela v malem stanovanju, se je vljudno opravičila in odšla naprej.

Po majhni zaraščeni gozdni stezici se je odpravila proti reki. Ptice so žvrgolele in dan je bil kot nalašč primeren za sprehod. Marta si je veselo utirala pot med vejami in gostim praprodom. Za trenutek se je ustavila, da je prišla do sape.

Na koncu poti se je znašla na veliki zeleni jasi, posejani z marjeticami. Od daleč se je slišal šum deroče vode. Napotila se je čez jaso in prispela do struge. Voda je kristalno čiste barve tekla po gladkih kamnih. Ni bila globoka, le tu pa tam je bil kak tolmunček primeren za namakanje nog in na vrhu griča se je ustvarjal manjši slap, ki je glasno opozarjal nase.

Utrujeno se je sesedla v travo. Roke je zasadila med bilke in jih nežno božala. Čeprav je na tem mestu že nešteto krat sedela, se kraja ni in ni mogla dokončno nagledati. Vsakič je odkrila kakšen nov detajl, zaradi katerega ji je zastal dih.

Tokrat pa je njeno pozornost pritegnila senca, ki je poskakovala po kamnih na drugi strani struge. Marta je nekoliko priprla oči, saj je zaradi močnega sonca bolj slabo videla, ter usmerila pogled na malo postavo. Boso dekletce je lovilo ravnotežje na spolzkih skalah in izzivalo gravitacijsko silo.

„Če bi jaz kaj takega počela, bi že zdavnaj štrbunknila v vodo.“ si je mislila Marta in se tiho posmejala.

Postava je dokaj kmalu opazila, da ni več sama. Ozrla se je proti starki in pomahala.

„Dober dan!“ se je zaslišalo.

„Lep pozdrav!“ je odgovorila Marta in pomahala nazaj.

Dekle se je še nekaj časa opotekalo ob vodi, nato pa je pograbilo svojo torbo in čevlje ter prečkalo strugo. Marta jo je radovedno opazovala. Ni se ji pogosto zgodilo, da bi koga srečala na tem mestu. Dekletu pa

očitno ni bilo niti malo nerodno in je bilo prav veselo družbe. Prilezlo je na vrh brega in se nekoliko zadrihan približalo ženici.

„Lepo, da nisem sama. Nisem prepričana, da poznam sama pot nazaj do vasi. Sicer me ni strah, da bi se izgubila, a je vseeno prijetno, če imaš nekoga bolj izkušenega ob sebi.“

Čeprav je bila zelo zgovorna, z razliko od Cilke, Marti ni šla na živce.

„Aja! Kako sem pozabljiva! Veseli me, Aurora sem. Ste vi tu blizu doma, gospa? Ali večkrat zahajate sem?“ Za trenutek je obmolknila.

„Oprostite, nisem vas želela tako nevljudno zasuti z vprašanji. Preveč govorim, to mi vsi pravijo.“

Marta se je namuznila.

„Ne skrbi. Tudi jaz včasih s kom rada pokramljam.“ jo je pomirila „Ja, tudi jaz sem iz vasi. Kako si pa ti do sem prišla?“

„Z družino se ravno selimo v malo rumeno hišico na ovinku. Doma so me bili naveličani in so me zato poslali na sprehod, da bodo lahko vsaj nekaj pohištva znosili v hišo v miru in tišini,“ se je zasmejala. „Nekdo mi je povedal, da je tu nekje reka, in očitno se mi je res posrečilo priti do nje!“

Besede so kar drle iz nje. Med tem je izbirala najlepše marjetice okoli sebe in jih zlagala v šopek. „Aha, ti si torej moja nova soseda! Glej no glej, kdo bi si mislil, da te bom tako hitro spoznala.“

Aurora se je nekoliko zmedeno v sunku obrnila: „Kakšno naključje! Mama pravi, da se bomo v roku nekaj dni uradno preselili. V smislu, da bomo začeli tukaj spati. Komaj čakam! Čeprav je treba hišo še nekoliko preurediti. Prej smo živeli v stanovanju v mestu, kjer sva si z bratom delila sobo. Prav srečna sem, da je hiša dovolj velika, da bom lahko končno dobila svojo sobo.“

Aurorine oči so žarele od sreče in oddajale tako energijo, da se je Marta v njeni bližini počutila nekaj let mlajša.

„Boš videla, tu ti bo všeč,“ je dejala.

Aurora je sklonila pogled in se popraskala po kolenu. Z nekoliko otožnejšim tonom je nadaljevala svojo pripoved: „Ja. Hm. Mislim, da bom edino pogrešala prijateljico. Že vrsto let se pozna in sva do zdaj večino stvari počeli skupaj. V bloku je bila doma dve nadstropji nižje, ves svoj prosti čas sem preživljala z njo. Med drugim sem pri njej vedno igrala na klavir, ki ga žal doma nimamo. Očka je rekel, da mi bo kupil električno klaviaturo. A to definitivno ni isto.“

„Klavir igraš?“

„Že od malega! Ko igram, je verjetno edini trenutek v dnevu, ko sem tiho,“ se je pošalila.

„Moj mož je bil tudi glasbenik.“

„Kaj reees?“

„Vrsto let je tudi poučeval. Žal pa naš klavir doma že dolgo le nabira prah.“

Aurori so se oči zaiskrile, a tokrat ni dejala niti besedice. Marta je točno vedela, o čem razmišlja. Konec koncev je na to tudi sama pomislila.

„Če želiš in če ti starši dovolijo, lahko prideš kdaj do mene in tam vadiš.“

Aurora je kar poskočila. Zdelo se je, da je ženico želela objeti, a se je zadnji trenutek zadržala. Nasmeh se ji je širil skoraj do ušes in jamice na licih so bile nadpovprečno globoke.

Minilo je nekaj dni in Aurora je res prišla na vajo. Čeprav se je v Martini družbi počutila zelo domače, je imela prvič nekaj treme. Med igranjem se ji je neprestano zatikalo in nervozno si je grizla ustnico. Marta pa je sedela nedaleč stran od klavirja in spremljala vsak njen gib.

Aurora je prihajala vse pogosteje, dokler ni na koncu že vsak dan najmanj eno uro preživela v Martini glasbeni sobi. Marta pa je ves ta čas sedela v svojem fotelju in poslušala blage zvoke klavirja. Po navadi je usmerila pogled skozi okno in odneslo jo je daleč stran. Daleč stran v preteklost, v spomine. Pri srcu ji je postalo toplo, a v ustih je začutila grenek priokus, saj je vedela, da teh časov ni več.

Zaprta je oči in si ga spet zamišljala tam. Tam na stolčku, zatopljenega v delo. Ona pa je tako kot nekdanj sedela prav na tem fotelju in ga opazovala. Vsakič je tako padel v svoje opravilo, da se je zdelo, da preostali del sveta zanj ne obstaja. Le na trenutke se je bežno obrnil proti njej in ji navihano pomežiknil.

Tako neizmerno ga je imela rada.

Natančno je poznala vse njegove gibe, vse njegove poteze. Najbolj ji je bila pri srcu tista, ki jo je njegov obraz izoblikoval, ko je zaključil z delom, ko je bil nad svojo melodijo končno zadovoljen. Ni bil nikakršen vrhunski skladatelj, a v svojem delu je užival in njegove skladbe so bile vedno tako privlačne. Dajale so ji občutek, kot da jih že pozna. Kot da so od vedno del nje, le da so se do tega trenutka skrivale nekje globoko v njej. Morda je bil pa to le dodaten dokaz, da si lahko dve osebi včasih res delita isto dušo. Tako neizmerno ga je imela rada.

V enem izmed teh popoldnevov, ko je Marta zamišljeno sedela, jo je telefon zdramil iz spominov. Vstala je, se napotila proti telefonu, čeprav je vede-

la, da bo na drugi strani slušalke zaslišala prodajalko zmznjene hrane ali izvajalko anket.

Ko se je napotila nazaj proti glasbeni sobi, je slišala, da Aurora še ni končala igrati. Za trenutek se je prestopila in se obrnila. Šla je po cokle in se odpravila v klet. Iz zaprašene omare je privlekla cel kup map, v katerih so že nekaj let nedotaknjeno počivale note. Vrnila se je v glasbeno sobo in potrpežljivo čakala na konec vaje.

„Veš, pomislila sem, da bi mi morda lahko kdaj zaigrala kakšno izmed moževih skladb.“

Aurora, ki je že začela pospravljati svoje stvari, je za trenutek postala in pogledala ženico.

Marta se ji je približala in ji z nekoliko težkim srcem, a hkrati neučakanostjo podala mape.

Bala se je trenutka, ko bo spet zaslišala poznane melodije.

Ni dobro vedela, ali jo je bilo bolj strah bolečine izginjajočega spomina ali jo je bolj skrbelo, da Aurora ne bo znala zaigrati skladbe natančno tako, kot jo je takrat on.

Dekle je vzelo note v roke z veliko previdnostjo in spoštovanjem.

„Joj, to je pa izziv in pol,“ se je nervozno nasmehnila. Prelistala je prvi kup in iz njega vzela eno izmed krajših skladb. Usedla se je nazaj za klavir in jo postavila predse. Počasi. Kot bi se bala, da se ji bo list zdobil v roki. Pogledala je proti ženici in potihno zaigrala prve tone.

Igrala je počasi, previdno, kot človek, ki stopa v svetišče.

Marta je sedela v svojem fotelju in požirala vsako noto. Poslušala je, kot bi jo slišala prvič, po celem telesu se ji je koža naježila in v prsih je čutila žarečo toploto. Počutila se je kot zaljubljena najstnica, ki zvečer leže v posteljo z nasmeškom na ustih in ji misli na dragega grejejo vsak delček telesa.

Tako je dan za dnem dekle prihajalo k ženici. Gospa je tiho pogreznjena v fotelju spremljala njene vaje in se predajala sladkim občutkom. Ponovno je zaživel, pa čeprav le od spominov.

Dan je bil še posebno lep. Sonce je grelo zaspano pokrajino. Ženica je kot po navadi vstala, pospravila hišo, pobrisala prah, zalila rože in pometla dvorišče. Pri vratih je pozvonilo. To je bil njen najljubši in najbolj pričakovani trenutek dneva. Počasi se je privlekla do vhodnih vrat in odprla dekletu.

„Kaj bo dobrega?“ ji je dejala z velikim nasmeškom.

Dekle se ji je nasmehnilo in njena lica so spet izkopala jamice v svojo sredino.

„Oh, pouk se bliža koncu in v šoli nas dobesedno zasuvajo s spraševanji in nalogami. Včasih se mi zdi, da bom pregorela,“ je nekoliko zadihano zdrdrala Aurora.

Vstopila je v jedilnico, se usedla na stol in si začela odvezovati vezalke. Marta je nekaj časa stala ob njej, nato se je pa zasukala na petah in odšla proti kuhinji. Izza vrat se je zaslišalo:

„Skuhala sem ti čaj. Kar pojdi do klavirja, ti ga bom že jaz tja prinesla!“

Aurora je pristavila čevlje k steni in ubogljivo stopila proti glasbeni sobi. Iz torbe je povlekla vse svoje zvezke in knjige in si nekoliko razgibala roke. Pripravljena je bila na igranje, a z vajo ni nikoli začela, dokler ni ženica prišla do svojega sedeža.

Marta je kmalu prikorakala iz kuhinje in ji z nekoliko tresočo, a odločno roko podala skodelico dišečega čaja.

„Kaj mi boš pa danes zaigrala?“

„Ah, običajne vaje. Tudi profesorica klavirja je v zadnjem obdobju zelo zahtevna, saj se zaključni nastop vse bolj bliža.“

Odprla je knjigo na eni izmed zadnjih strani in že segla z roko proti klaviaturi. Nekaj pa jo je ustavilo.

„Saj boste prišli na nastop, kajne?“

Marta se je za trenutek zamislila. Spomini so jo odvedli daleč nazaj v čas, ko je svoje otroke vozila v glasbeno šolo. Ni in ni se mogla spomniti, kdaj jo je zadnjič kdo povabil na zaključno prireditev, nastop ali koncert.

Aurora pa je neučakano gledala vanjo. Niti enkrat ni pomežiknila in obrv ji je nekajkrat nervozno trznila.

„Prav rada,“ ji je zato nežno odgovorila.

Aurora si je oddahnila in pričela svojo vajo. Njeni prsti so veselo poplesavali od tipke do tipke. Čeprav se Marta ni pretirano spoznala na glasbo, je slišala, da se ji veliko manj zatika kot kakšen mesec nazaj.

Aurora je samozavestno igrala, a vsakič, ko je bilo skladbe konec, se je obrnila proti Marti, kot da bi od nje pričakovala nek končen komentar ali oceno. Starka pa ni nikoli nič izustila. Le navdušeno je kimala. Včasih je tudi zaploskala, a aplavz ni nikoli predolgo trajal, saj je čim prej želela priti do naslednje melodije.

Ko je dekle odigralo še zadnjo skladbo na seznamu, se je presedlo in nekoliko neodločno začelo izbirati besede.

„Veste ...“

Zataknilo se ji je.

„Je kaj narobe?“ se je zdrznila Marta.

„Ne ne. Edino ...“ je zopet obmolknila.

„Ne skrbi, kar povej ...“

„Od vseh skladb, ki jih je vaš mož napisal, mi je ena še posebej pri srcu. Če nimate nič proti, bi jo igrala na zaključnem nastopu.“

Marti se je naredil cmok v grlu. Pogoltnila je slino in skoraj neslišno odgovorila: „Prav ponosna bom.“

Aurora je želela Marti narediti presenečenje, zato ni izbrane skladbe nikoli igrala vpričo nje. Čeprav je Marto kar zvijalo od radovednosti, se je premagovala. V trenutku, ko je Aurora končala z vajo, ji je vedno namenila tistih dvajset minut samote, da je lahko v miru odvadila skrivnostno skladbo. Nikoli ni prisluškovala in se vedno posvečala drugim opravilom, čim dlje od glasbene sobe.

Napočil je dan prireditve.

Dvorana je bila polna in po njej se je vlekel poln, nekoliko zatohli zrak. Ljudje so v kratkih rokavih sedeli eden ob drugem in nestrpnostno čakali na začetek. Dolgčas so preganjali na različne načine. Nekateri so se hladili in uporabljali program namesto pahljače, eni so se nemirno ozirali, drugi brskali po torbi. Najstniki so viseli na svojih telefonih, očetje pripravljali kamere. Pri vhodu je mama pestovala dojenčka in tu pa tam se je zaslišalo kašljanje.

Marta je sedela na sredini druge vrste. Na kolenih je držala torbico in ubogljivo spremljala dogajanje. Ko so se naposled le ugasnile luči, so vsi obmolknili in se poskusili čim bolj udobno namestiti na izbrano mesto.

Končno je na oder prišla tudi Aurora. Nasmesek ji je trznil, ko se je s počasnim korakom bližala klavirju. Usedla se je na pravokotni stol, zaprla oči, si razmigala roki ter globoko vdihnila. Pogled je za pol sekunde namenila Marti in se spet posvetila klaviaturi.

Prste je približala tipkam in kot vedno začela igrati z neke vrste strahospoštovanjem.

Melodija se je počasi in elegantno kot baletka začela širiti po prostoru, a že po drugi noti je Marta točno vedela, za katero skladbo gre.

Točno tista je bila, ki jo je mož napisal za poroko.

Dekle je igralo. Igralo, kot da jo igra prvič, kot da je vsaka nota zanjo presenečenje. Iz note v noto se je bolj potapljala v skladbo in se vse bolj bližala njeni esenci.

Sedela je in igrala. Ona in glasba sta bili eno in ni ji bilo mar za nič drugega na svetu. Izraz na obrazu se je popolnoma spremenil, vse bolj je bil podoben njegovemu.

Starki je zastal dih. Po licih so ji začele kapljati debele solze. Melodija jo je preplavljala in spet se je

počutila mlado. Počutila se je kot tisti dan, ko se je v beli obleki bližala oltarju, kjer se je živčno prestopal on. Na hrbtu je spet začutila njegov objem in toplino njegovih rok. Občutek je bil prav tak, kot ko sta se na poročni dan zavrtela v isti melodiji, se gledala v oči in oba dobro vedela, kaj je sreča. Ja. Po dolgem, zelo dolgem času je, čeprav z nekoliko grenkim priokusom, spet začutila tisto isto srečo.

Tako so se note iztekale. Melodija se je bližala koncu.

Ženica celo skladbo ni niti enkrat pomežiknila, da ne bi česa zamudila. Po licih pa so ji nepretrgoma kapljale solze.

Aurora je odmaknila roke od tipk.

Globoko je vdihnila. Postala je trenutek, kot da bi se najraje ne vrnila v realnost.

Marta je na svojem sedežu objemala še zadnje sence spominov.

Ljudje pa so začeli ploskati. Neustavljivo so ploskali, nekateri so celo vstali. Ploskali so in ploskali.

Aurora je naposled vstala, stopila korak proti publiki in se globoko priklonila. Aplavz je le še narasel. Čeprav je bila dvorana nabito polna, je bil njen pogled usmerjen le v ženico. Marta je opazila, da so tudi Aurorine oči zasolzene. Gledali sta ena v drugo in si bili ena drugi hvaležni.

Marti se je za stotinko sekunde zazdelo, da se je na odru pojavila še ena figura. On, oblečen v srajco z metuljčkom, je stal ob Aurori. Pogledal je proti Marti, ji pomežiknil, ter spet izginil. Njegov pogled pa je še naprej izžareval v Aurorinih očeh.

Zapisnik 43. literarnega natečaja MLADIKE

Komisija literarnega natečaja Mladike, ki se je sestala v ponedeljek, 2. februarja 2015, na sedežu Slovenske prosvete v Ulici Donizetti 3, je obravnavala 70 prispevkov v prozi in 63 ciklusov pesmi, ki so v roku prispeli na natečaj. Komisija je po temeljiti razpravi in oceni dospelih prispevkov podelila sledeče nagrade:

PROZA

PRVO NAGRADO prejme novela **Velika dežela**, ki je prispela pod psevdonimom Rozalija.

Zgodba opisuje vojno travmo primorske ženske med drugo svetovno vojno. Pripovedovanje je napeto in čuteče, besedišče izbrano, slog izdelan. Avtorica je **Marija Mercina** iz Nove Gorice.

DRUGO NAGRADO prejme novela **Moja zgodba. Kako bi moralo biti ...**, ki je prispela pod geslom Spankworthy.

V skladu z vsebino je pripoved fragmentarna, a vendar dinamična. Motivika odpira temeljna vprašanja bivanja.

Avtorica je **Eva Perko** iz Gornje Radgone.

TRETJO NAGRADO prejme novela **Nepretrgane niti**, ki je prispela pod geslom Nočni biser.

Novela govori o mladi materi, ki sprejme svojo materinsko odgovornost šele po dolgem potovanju. Avtorica je mlada Tržačanka **Belinda Trobec**, ki v svojem pisanju kaže pozornost za življenjske dileme in literarno spretnost.

Komisija priporoča za objavo še novele: **Splet in preplet** Darinke Kozinc, **Stari znanec** Irene Husu, **Vir-tuti et musis 1949** Jožeta Kurinčiča, **Po tistih sanjah** Božidarja Rustje, **Zaradi mene** Nataše Konc Lorenzut-ti, **Popkovicina** Tanje Mastnak, **Mojstrica miru** Andreja Makuca in **Mar je ta?** Vande Šega.

POEZIJA

PRVO NAGRADO prejme ciklus pesmi, ki je prispel pod geslom Preko svetov.

Pesmi izražajo globoko duhovno vsebino. Njihova izvirna metaforika prikazuje avtoričin odnos do Boga. Vsebinsko se pesmi povezujejo v zaokroženo celoto.

Avtorica je **Veronika Kranjc** iz Ljubljane.

DRUGO NAGRADO prejme ciklus pesmi Vsakomur iz svoje Lepene. Pesmi so prispele pod geslom Januševi metulji.

Avtorica upesnjuje koroško problematiko in njene boleče aspekte z veliko izvirnostjo in s sodobnim pristopom.

Avtorica je **Lidija Golc** iz Ljubljane.

TRETJO NAGRADO prejme cikel pesmi, ki je prispel pod geslom In si kar naprej.

Pesmi izražajo nostalgijo po pristnem življenju in iskrenih čustvih. Opazna je slikovita in samosvoja metaforika.

Avtor je **Milenko Strašek** iz Maribora.

Komisija priporoča za objavo še cikel pesmi **Metke Kacin Beltrame** iz Trsta.

In memoriam Marjan Pertot

1935–2014

Mladika je že poročala o žalostni vesti, da je v ponedeljek, 8. decembra, zaradi krajše, a neizprosne bolezni preminil knjižničar, kulturni delavec, publicist, upravnik in duša Knjižnice Dušana Černeta v Trstu Marjan Pertot.

Marjan Pertot ni samo zbiral gradivo za našo knjižnico, ki je specializirana za zamejski in zdomski tisk. To gradivo je tudi obdeloval in proučeval, tako da je pripravil vrsto publikacij: od slovenskih bibliografij različnih držav po svetu pa do obsežnih prikazov slovenskega kulturnega in gledališkega delovanja posameznih slovenskih skupnosti.

Tako je pripravil slovensko bibliografijo za Argentino, Veliko Britanijo in Kanado. Še prej, ko je bil v mlajših letih v službi v Narodni in študijski knjižnici, je v sodelovanju s Tončko Kolerič izdal bibliografijo slovenskega tiska v Italiji med obema vojnama, v letih 1945–1954, v letih 1955–1964 in pa bibliografijo šolskih knjig v letih 1945–1966. Kasneje je sam pripravil bibliografijo slovenskega periodičnega tiska v Italiji 1945–1980.

Rajni Marjan Pertot je sestavil pregled gledališkega delovanja v svoji rojstni in v sosednji vasi, na Kontovelu in na Proseku. Gledališkemu delu Slovencev v Argentini je posvetil dve knjigi. Prva je izšla leta 2008 z naslovom *Slovensko gledališče v Argentini, 1948–2007*, druga pa leta 2011 z naslovom *Lepa Vida ob Srebrni reki* – v njej obravnava gledališko delovanje predvojnih, primorskih beguncev.

Tik pred izidom je njegovo zadnje obširno delo, in sicer pregled gledališkega ter kulturnega dela Slovencev v Kanadi.

Knjižnica Dušana Černeta in Slovenska prosveta sta 19. decembra posvetili Marjanu Pertotu žalno sejo v Peterlinovi dvorani na Donizettijevi ulici št. 3 v Trstu. Na njej so o njegovem življenju in delu, ne le o knjižničarstvu in publicistiki, temveč tudi o prosvetnem in kulturnem ustvarjanju spregovorili predsednik Knjižnice Dušana Černeta Ivo Jevnikar, predsednik Slovenske prosvete Marij Maver, naša knjižničarka Lučka Kremžar De Luisa in ožja rojaka, bivši predsednik rajonskega sveta tržaške občine za Zahodni Kras Bruno Rupel in članica amaterskega odra Zvonka Guštin Rupel.

Lučka Kremžar De Luisa je v svojem posegu med drugim povzela pomenljive izraze sožalja in spoštovanja do pokojnika, ki jih je prejela knjižnica. Tako je dejala:

“Življenje ima včasih res zanimive poti. Marjana Pertota sem spoznala pred približno tridesetimi leti na drugi strani sveta, v Argentini, ko je obiskal tamkajšnjo

slovensko skupnost skupaj z Marijanom Kravosom in Tomažem Simčičem. Želel je spoznati skupnost, a tudi pridobiti čim več gradiva za njemu tako drago Knjižnico Dušana Černeta. Ne spomnim se več, kdo je posredoval ali kako je prišlo do tega, da je Marjan tiste tedne bival prav pri nas doma. Takrat se mi sploh ni sanjalo, da bom kdaj živela v Trstu. in še manj .da bova z Marjanom skupaj delala v Knjižnici Dušana Černeta. A kot rečeno, življenje ima zanimive poti.

Pred desetimi leti sva se spet srečala v knjižnici. Na začetku ni veliko govoril; dajal je razna navodila in kazal, kako kaj opraviti. Nevsiljivo me je učil in naučil, kako poteka delo; tako sem tudi jaz vzljubila to knjižnico in delo v njej, ki ni samo delo, temveč tudi poslanstvo. S časom mi je zaupal odgovornejša opravila, pa tudi svoje načrte. Tako je z mano delil zamisel o knjigi, v kateri bi opisal gledališko dejavnost Slovencev v Argentini. Ko je videl, koliko gradiva je zbral, se je odločil, da bo predstavil kulturno in gledališko delo v Argentini v dveh knjigah. Še preden je bila zadnja knjiga tiskana, je že mislil na naslednjo, in sicer o gledališki dejavnosti Slovencev v Kanadi. To je še utegnil v glavnem pripraviti, a končnega izdelka – žal – ne bo videl.

Morda se motim, vendar imam vtis, da smo ga zamejski Slovenci premalo poznali in cenili. Ko smo prejemali izraze sožalja z vseh koncev sveta, smo zasledili priljubljenost našega Marjana in veliko spoštovanje do njega. Naj navedem nekaj primerov.

Prof. Janez Arnež, ustanovitelj in vodja inštituta in založbe Studia Slovenica v Ljubljani, ki opravlja podobno delo, kot ga je opravljal Marjan Pertot, in je prava legenda pri zbiranju knjižnega in arhivskega gradiva, je med drugim zapisal: *“To je pa resnično velika izguba za slovensko kulturo. Teško je najti tako vnetih zbiralcev slovenskega gradiva po svetu, kot je bil gospod Pertot. Organiziral je in vodil zelo priznano knjižnico z vztrajnim delom pri zbiranju in obdelavi gradiva.”*

Predsednica Slovenske kulturne akcije iz Buenos Airesa dr. Katica Cukjati je napisala: *“Primorec, Tržačan, zamejec, kateremu morajo biti hvaležne vse tri Slovenije: matična, zamejska in zdomska. Knjižničar, zvest in marljiv kulturni delavec in še več – človek plemenitega srca.”*

Ivo Svetina, nekdanji direktor Slovenskega gledališkega muzeja, s katerim je Marjan sodeloval pri objavi nekaterih knjig, in trenutni predsednik Društva slovenskih pisateljev: *“Njegove knjige, zlasti o gledališki ustvarjalnosti Slovencev v Argentini, so izjemno pričevanje o našem duhovnem življenju ob Srebrni reki; so dragocen prispevek k poznavanju ne le gledališke zgodovine, ampak tudi slovenske kulture in življenja zunaj naše matične domovine.”*

Pisatelj Zorko Simčič je med drugim zapisal: *“Zame je g. Marjan vedno bil nekdo ‘iz rase, ki žal izumira’. Ves predan svojemu delu ... Prihaja mi na misel rek: ‘Smrt je pre-*

magala življenje, toda spomin je premagal smrt.’ In ravno ljudje kot Marjan, dostikrat tihi ljudje v ozadju, ki ohranjajo spomin na za naš narod še posebej pomembno preteklost, ‘držijo narodovo življenje pri življenju.’”

S temi besedami bi zaključila tudi sama. Marjana Pertota bom ohranila v najlepšem spominu in bom nadaljevala njegovo delo, da bo lahko Knjižnica Dušana Črneteta še naprej držala *narodovo življenje pri življenju.*”

Veliki ljubitelj kulture in domoznanstva Štefan Rutar, ki ni mogel ne na žalno sejo ne na pogreb Marjana Pertota, mu je posvetil veliko pozornost na svojem bogatem spletišču.

Za konec pa še prijazne besede, ki sta jih zapisali sestra in nečakinja časnikarja Dušana Črneteta, po katerem je poimenovana naša knjižnica, gospe Boža Mervic in Ana Marija Prijatelj: *“Dovolite, da se vam ob tem žalostnem srečanju v mislih pridruživa in izraziva globoko sožalje družini g. Marjana Pertota, sodelavkam in sodelavcem knjižnice ter drugim prijateljem. Njegov prispevek slovenski skupnosti in knjižnici je neprecenljiv in bo ostal – upajmo, da za vedno – ohranjen. Hvaležni smo za vsako uro, ki jo je prebil v knjižnici, na terenu kot raziskovalec ali v pogovoru z nami. S svojim delom nas je neizmerno obogatil. Veseli smo, da smo del našega življenja lahko delili z njim. Radi se ga bomo spominjali kot veselega in prijaznega človeka, ki je iskreno ljubil svoje poslanstvo. Tisti, ki jih imamo radi in ki za seboj puščajo velika dela, nikoli ne odidejo.”*

Odbor KDC

SLOVENSKA
PROSVETA

ZVEZA SLOVENSKE
KATOLIŠKE PROSVETE

XLI MLADI ODER

41. TEKMOVANJE ZAMEJSKIH AMATERSKIH ODROV

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi. Tekmovanje traja do konca leta 2015. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta. Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Za podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov:

SLOVENSKA PROSVETA, ul. Donizetti, 3, Trst; tel. 040 370846; uprava@slovenskaprosveta.com

ali pa

ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, v.le XX Settembre, 85, Gorica; tel. 0481 538128

Irena Žerjal

Peta Avenija in smrtne zagate

(ali »marmelada newyorških kolačev« - 24. del)

Predraga gospojna

Prav to bi ji rada napisala, saj ona je 'gospojna', a si domišlja, da pripada današnji divji konsumistični eri. Ko bi le vedela, kako mislijo ali pa nič ne mislijo, in samo posnemajo televizijske zvezde, današnji mladi, tisti, ki jim pravijo 'nadebudni' in tisti, ki živijo, govorijo in računajo samo na lepo motorno sredstvo, s katerim bi očarali svoje znance. Ona pa razmišlja o tem, kako bi blestela kot 'politična gospa' in ji na trenutke to tudi uspe. Le kam je skrila svojo, pravzaprav našo omiko! Zdenka namreč vodi po televiziji, ki smo jo Slovenci končno dosegli, takoimenovani 'Komunikativni program', kjer se srečuje z znanimi, ampak zelo nerodnimi ljudmi. Nekako obvezno jih opravičuje, da so prvič pred mikrofonom, kar pomeni, da jim niti malo ni dopovedala, kako se naj pripravijo, preden gre njihova podoba v javnost! Ko to zadevo zaupam naši Nevi, saj je ena od navdušenk takih programov, pravi, da so take pojave tipične za italijanske vsakdanje predvajanje takozvanih 'govorjenih oddaj' med glasbo, cirkuškimi spektakli, športnimi prenosi in filmi.

»Le živeti se je treba v današnje sproščeno dogajanje, ne pa obtičati v strogosti starih dob!«

»Hvala za pojasnilo!«

»Veš, prav zdaj moram poslušati intervju z nekimi zanimivimi ansambli! So tudi naši klienti!«

Na konici jezika imam prošnjo, da bi tu in tam vključili, ti njeni vplivneži, zlasti Zdenka, vsaj minutko pedagoške vsebine. Pa je odfrfrala, ker pač nima dovolj časa, da bi prevzgjajala stare prijateljice.

Pa zakaj sem še povezana s temi modernimi osebki, ki jih nič ne veže na moja zanimanja? Evica! Kje si? Zakaj se jim ne prikažeš vsaj v sanjah in jim ne zabičaš, da je tudi umetnina nekaj vrednega!

»Pa ti kar prebiraj svoje knjige, če ne veš, kako živeti v tem veselem okolju!«

In jaz kar rada prebiram moje knjige, čeprav nimam preveč časa, ko tuhtam, kako uspešno vzgojiti mladi rod! Če mi v prvem razredu prvošolčki zaupno povedo, da je italijanščina lepša od slovenščine in se to sliši tudi po televiziji in doma! Naj si jaz potem očitam, da govorim nedopadljiv jezik, medtem ko njihovi starši vse to že vedo, a so mi jih poslali v to šolo iz milosti, za kar jim moram biti hvaležna!

»Prav,« jim odgovarjam, »so pa naše pesmi mnogo lepše od kruljenja modernih popevkarjev!«

Mi odgovarjajo s pomilovalnimi pogledi, a prenašajo mojo prisotnost.

»Med slovanskimi jeziki je najlepša ruščina!«

»To trdite vi, ki poznate toliko jezikov, toda oni so, hvalabogu, zelo daleč!«

»In najtežja med slovanskimi jeziki je zagotovo poljščina! Moja sodelavka iz Krakova, ki je emigrirala v Italijo, jo govori tako hitro, da si ne bi nikoli mislila, da se kakorkoli stika z našo govorico! Nerazumljivi svet!«

Taka razglabljanja in temu podobne misli poslušam po pouku, ko starši pridejo po svoje otroke. Vsak dan. Nedelja je zame trikrat praznik, ko mi slovenščine ni treba braniti. S svojo kolegico se potim kot oznanjevalka blagovesti tam, v zgodnjem srednjem veku!

Zdenka, ki vse moje jadikovanje težko razume, trdi, da je tako podcenjevanje naše materinščine doživljala na višji gimnaziji, ker da so mestni dijaki že vnaprej preračunali, s kom naj govorijo v slovenščini in s kom tako kot v svoji družbi.

»To je ena od tančic dvojezičnega okolja. Pisatelj Tomizza mu je rekel 'Il Fantasma'. No, ta strahec je zelo trdoživ, je takorekoč večn.«

»Ko bi se lepega dne vendarle preselil kam drugam!«

»Življenje bo takrat še vedno zapleteno, do kraja stehnzirano, stare jezike pa bo prepodila angleščina. Kibernetika zmaguje v vsej literaturi z znanstvenofantastično vsebino. Sprijaznimo se z našo nemilo usodo!«

»Naše učiteljice v osnovni šoli so nas učile peti Naprej, Buči, buči morje Adrijsko, ali pa Gregorčičevo Zvezdo, tukaj pa je še kar znosno, če se naučijo otročje popevčice!«

»Ne verjamem! Ti jemlješ svoje teorije preresno! Retorika iz starih, za mladež prastarih časov, ni nikomur potrebna.«

»Kot v vseh primerih je rešitev v tem, da nas je enako mislečih čim več skupaj, ker ima skupinsko delo več uspeha med temi mladimi, ki so sedaj tako prevzetni od zunanjih faktorjev!«

»Te zunanje faktorje, kakor jim praviš, bi morali politiki podrobneje proučiti in jih omiliti v prid naše materinščine...«

»Se ne imenujemo zaman 'manjšina', to ti je verjetno jasno...«

»Zdenka, ti absolutno nisi več tako goreče slovensko dekletko kot nekoč!«

»Zakaj?«

»Pleteničič, kakor da bi nas nekdanje prepričanje ne vodilo v ponosno držo.«

»Pojdi k vragu s temi frazami iz Cankarjevih satir!«

»Nikar se ne jezi name, ker jaz še vedno vztrajam tam, odkoder so zelo mlade idealistke pobegnile? Tja namreč, kjer se jim ni treba vsak dan soočati še s strahci neofašizma!«

»In prikritih štosov satanskih nagajivcev!«

»Prej bi rekla, da nas bo prekrilo morje brezbržnosti...«

Obe vzdihujeva, obmolkneva in zreva v prostrano morsko ravan, posejano s čudovitimi bleščočimi jadrnicami.

Drobna ptička je zapela...

Zares prepeva ta drobcena sinička. Ima okrogel, zvoneč glasek, preskakuje z veje na vejo ali celo z drevesa na drevo pod našim balkonom. Našim? Mojim? Oh ne, tu smo že v gorah, kamor me je zvelkla Neva, verjetno po prepričljivem pregovarjanju naše vsemo-gočne političarke Zdenke, ker sem ji povedala nekaj strašljivo grenkih, ona je rekla, da naravnost »satan-skih«. Skratka, poletne počitnice si bova z Nevo privoščili v teh idiličnih sobanah nekega starega kmečkega posestva, kjer oddajajo sobe. So njeni daljni sorodniki, zato bova dobro shajali. Mimo hiše, prav nedaleč od najinega balkona, teče potoček, bister kot v narodni pesmici. Zvečer se v jedilnici nahaja tudi orkester za vsak primer, če bi kdo bil od sprehajanja še vedno pogrešal direndaj. Večernemu ansamblu je nekdo naročil, naj igrajo beatlesovske melodije, naj bodo dolgolasi, in naj pričarajo žlahtnost globalne umetnine. Meni gre na smeh, a sem blažena od duhov, mahov in čudovite narave. Ker je po poklicu trgovka, je Neva nadvse vesela, ko se zvečer zbirajo mladi navdušenci ob njihovi glasbeni skupini.

»Kako morejo biti tako lepi,« vzdihuje in jih občuduje, jaz pa po nekajdnevem razmisleku, vseeno bleknem:

»In kako odiozno globalni hrup povzročajo in bodo povzročali...«

»Pa saj smo na počitnicah! Le zakaj si ti še vedno slabe volje!«

»Sem sitna, ker hrup in direndaj vsak dan povzročajo okrog mene vsi!«

»No, da, vi, šolniki!«

»Posebna klasa, mi, šolniki!«

Naj kar poslušaj do nezavesti ta nenaravni direndaj! Moja sveta pravica do miru me usmeri skozi vrata na prosto. Ob potočku je stezica, po tej stezici se napotim in buljim v prelepo nebo. Slišim mrmranje, zamolklo mrmranje visokih smrek in jelš. Vabljeni glas, ki me prepriča, da se kot v otroštvu napotim v nočno pravljico, ki je že dolgo nisem niti slutila.

»Zvezde na nebu tem!« rečem tja v svetlo noč, brezdanje dalje pa se nad vrhovi dreves odpirajo v neko skrivnostno razsežnost.

Tak je bil svet, ko ga še niso preoblikovali koristno-ljubni cilji. Toda! Skozi rastoče smreke in jelše naenkrat vidim malo Stavbo. Staro in prikupno. Pohitim.

Pred hišico stoji miza in za njo neka starka bere ali celo zapisuje kaj vem kaj!

»Dober večer, gospa!«

Vstane in mi smehljaje vrne pozdrav.

Svojo radovednost komaj prikivam, a ona nima nobenih skrivnosti. Tu živi in proučuje naravo: rastline, zemljo, živali, živalice, predvsem pa posledice nedaleč odtod pred kratkim zaprtega rudnika svinca.

Dobro da sem z njo sama, in sem Nevo pustila njeni ljubljani glasbi! Ona bi to staro znanstvenico ocenila kot relikvijo slabo negovanih gospa iz preteklega stoletja!

»Vidite,« mi pripoveduje opazovalka naravnih in nenaravnih sprememb:

»Če boste podnevi nadaljevali sprehod po tej stezi, boste zašli v opustošeno sivo skladišče posušenega in za vedno mrtvega počivališča narave. In to je nekoč bil posebno dragocen predel slokih dreves, podrastje pa je bogatilo borovničevje izredno okusnih borovnic. Zdaj tja ne letijo več niti ptice!«

»Se smemo približati opustošenemu predelu?«

»Ne! Vas aretirajo, ker je dejansko nevarno področje si ga lahko ogledate z vseh strani, ker se bočijo bližnji hribi in gore kar navpično nad rudnikom!«

»In če bi šli zdaj, ko vsi spijo ali ponočujejo?«

»Kdo ste pravzaprav vi?«

»Turistka, nevpilna, rada vandram, sem iz Trsta, letujem po volji prijateljice, a me stvari, ki jih vi proučujete, mnogo bolj zanimajo od zabavnih prireditev, ki jih tod naokrog ne manjka!«

»Vas ne bo strah?«

»To bi morala jaz vprašati vas, saj ste v tem gozdu sama!«

»Sama? Moja bajta je zares sredi samotnega gozda, a tod mimo prihajajo znanci, logarji, poleti pa se prikaze celo kak pesnik!«

»Ste novinarjem, ki vedno vse vedo in znajo, pripovedovali o prepovedanem področju?«

»In ti, kot jim pravite, novinarji, so o tem tudi pisali! Niso sicer navedli, da sem jaz tista, ki sem jim dala precizne podatke, a napisali so!«

»Potemtakem so na svetu še vedno tudi pošteni ljudje!«

»Ste kdaj dvomili?«

»Nisem tako mlada, da bi me ne mogla z desne ali leve napasti nevera.«

Moja nova znanka je pravkar prinesla iz svoje male kuhinje črni kruh, črni med in maslo.

»Če bova pešočili skozi noč, si morava prej nabrati energije!«

Tako se basava s črnim medom, namazanim na črni kruh...

(se nadaljuje)

Boris Pangerc

Argentina 1993

Vtisi in zapisi s turneje Tržaškega okteta (5. del)

BUENOS AIRES

Petek, 15. oktobra 1993

Današnje dopoldne je bilo tudi eno tistih, ki si jih vtisneš v spomin za vse življenje. Marjan Bogataj, odbornik društva Triglav, ki nas bo nocoj gostilo, in lastnik turistične agencije *Ilirija* v San Justu nas je zjutraj prišel iskat s kombijem in nas popeljal na vodeni ogled Buenos Airesa.

Popeljali smo se v La Boca, kjer je znamenita ulica »Caminito«; v tem mestnem predelu je bilo prvo pristanišče v Buenos Airesu. Hiše v ulici »Caminito« so prebarvane z lakom, ki je ostajal od ladij. Ulica je slikovita, ker tam razstavljajo umetniki, na njej pa

se ustavljajo tudi skupine in posamezniki, ki pojejo, igrajo in plešejo. Ravno med našim sprehodom sta mlada plesalca ob spremljavi harmonikaša plesala tango. Seveda je tudi Tržaški oktet pustil svoj odmev na »Caminitu«.

Eno od stojal na »Caminitu« pripada slovenskemu slikarju in kiparju Marjanu Grumu. Ob stojalu je bila njegova žena, Argentinka, in ko ji je Bogataj povedal, kdo da smo, je šla po moža.

Kakšna posebnost je ta človek – pravi umetnik. Oblečen v sam brezrokavnik, s trebuhom čez pas, z dolgimi razmršenimi lasmi in dolgo razmršeno brado, se je takoj prijazno rokoval z nami. Potem nas je povabil v svoj atelje, med potjo pa je pripovedoval

»... ko bo vsak človek delavec in vsak delavec človek ...« je zapisal Srečko Kosovel. Toda Marjan Grum je še več, je umetnik – človek in delavec, o čemer zgornja priča zgornja fotografija

svojo zgodbo. Očeta so mu ubili partizani, ker je bil domobranec. Mati s tremi otroki – njemu je bilo deset let – se je zatekla v Argentino. Ko je malo odrasel, je igral po nočnih barih kontrabas in pil, tako da je že postal alkoholik. Pri šestindvajsetih letih je prenehal z bohemskim življenjem in začel izdelovati skulpture iz starega železa. Dvorišče, atelje in delavnico ima tako, da ni moč opisati. To je izjemno doživetje videti. Najbolj zanimiva je delavnica, kjer vari skulpture. Vanjo se pride skozi luknjo med dvema pločevinastima plehoma. Notri je vse v največjem neredu. Tla so iz zemlje in nastlana s časopisnim papirjem, ki vpija vlago, ko pridejo deževna vremena in delavnico preplavi vlaga.

»Oprostite, če je papir po tleh,« se je opravičeval, mi pa smo se pogledovali in nam je šlo na smeh, kako more nekdo opaziti nered na podu, če pa je vse naokrog zasičeno z nametanim železjem vseh oblik in velikosti. Grum je sedel za neko skulpturo, ki je nastajala, in nam s kleščami in varilcem v roki pokazal, kako dela. Odkrhek od nastajajoče skulpture, ki ga je odrezal in zavrgel, sem shranil – še vročega od varjenja – za spomin.

Na ljubkem dvoriščecu smo se potem še fotografirali in zapeli *Oj, Triglav moj dom*, kar je sprejel z velikim zadoščenjem. Poslovali smo se kot pravi prijatelji.

Od Gruma smo šli na ogled mesta. »Plaza de 24 mayo«, »Casa Rosada«, kjer smo se fotografirali pred vhodom v palačo predsednika republike, nato pa s kombijem malo naokrog. Bogataj je mirno in preudarno razlagal zgodovinske in splošne zanimivosti. Pred kongresno palačo smo se ponovno ustavili, da bi se fotografirali na stopnicah pred spomenikom kongresu. Ladi, ki mu jih ne zmanjka nikoli, se je vstulil med dve lepi deklici, ki sta se fotografirali z nami; od Bogataja sta zvedeli za Tržaški oktet. Vsaka je dobila še fotografijo okteta.

»Dom Triglav«. Za sabo ima burno in bogato zgodovino. Nastal je iz treh društev, od katerih prvo – »Ljudski oder« – je bilo ustanovljeno že leta 1925. »Triglav« je bila jugoslovanska postojanka v Argentini, v njem so se zbirali tudi Hrvati in Srbi, slovenščina je postopno zamirala – danes se v domu ne sliši več slovensko, tudi vsi napisi in sporočila so v španščini.

V domu smo bili na kosilu. Sprejel nas je predsednik društva Rudi Živec.

Društvo je bilo do pred dvema letoma ideološko komunistično naravnano. Zaradi politike je trpelo delovanje in je prihajalo do sporov in polemik. Pred

dvema letoma pa so opravili volitve: komunisti so ponaredili volilne rezultate, ker so hoteli ohraniti jugoslovanski značaj društva. Ko so mlajši člani in tisti, ki so hoteli, da bi društvo delovalo za Slovence, odkrili poneverbo, so protestirali in izvedli »udar«. Projugoslovanarji so izstopili in tako zdaj društvo deluje na narodnostni osnovi, vanj ima dostop vsak, kdor želi delovati v kulturi in športu ne glede na politično prepričanje.

Rudolf Živec je povedal veliko zanimivosti iz njihovega argentinskega življenja. Živec je po poklicu tiskar. Za časa fašistične vlade polkovnikov so v tiskarno dvakrat vdrli vojaki in jo vso pregledali, če slučajno ne tiska propagandnega materiala. Pregledali so mu tudi stanovanje, a niso našli ničesar.

Nekoč je dobil anonimno pismo in besedilo, kakšne letake mora tiskati za teroriste, a je vse skupaj zažgal. Poslej je imel mir. Podobnih pripetljajev je veliko.

Po kosilu smo poskusili dvorano. Zelo je akustična; za kuliso pa so izrisali pentagram z napisom Tržaški oktet, kakršen je na našem posterju.

Po koncertu v Triglavu

V dom škofa Rožmana smo se vrnili po tretji uri popoldne. Ostali so šli spat, jaz sem šel pod utico pisat. Prišla je gospa Ljerka in povedala, da so majice in srajce suhe. Potem ko smo se domenili za južino, je Sandra – ki je istočasno na drugem koncu mize brala knjigo – vstala, snela svojo srajčko z žice in odšla v svojo sobo. Jaz sem pobral vse ostalo perilo v škafo in potem sem zlikal vseh osem majic in štiri srajce. Če bi Sandra pustila svojo skupaj z ostalimi, bi imela tudi ona zlikano srajčko.

Ob 20. uri je prišel Franci Novak z avtobusom in nas odpeljal v »Dom Triglav«. Tam so se že nabirali ljudje. Končno smo imeli pri upevanju mir. Domenili smo se tudi za ponovitve in mi je vzelo sapo, ko je Sandra ostro nastopila in brezprizivno napovedala, da bomo peli *Venite rožice moje*. Protestiral sem rekoč, da je eno leto nismo peli in da bi jo morali prej na vaji ščititi. Pa ni sprejela. Poskusili smo jo zapeti skozi, drugič je seveda šlo.

Pred našim nastopom je zapel mešani zbor *Triglav*, ki ga je vodil Ciril Kren, tudi skladatelj, ki nam je podaril tudi precej svojih partitur.

Ko je bilo njihovega nastopa konec, nas je Bogataj, ki je napovedoval, povabil na oder in smo za motto

zapeli *Oj, Triglav moj dom*. Takrat so ljudje zažareli in vsa dvorana je oživila.

Ker je dvorana obrnjena na cesto, je z *Avenide* prihajal skozi odprta okna neznosen hrup. Zato sem po drugi pesmi Bogataja prosil, naj za božjo voljo stisne okna skupaj. Sicer pa smo redko doživeli, da bi se v naše akorde mešal hrup s ceste, drvenje motorjev, sirene rešilcev, policije ...

Koncert smo odpeli dostojno, čeprav je začel Luksiju nagajati glas. Drugi del sporeda pa smo občutno skrajšali, ker solisti v tistem okolju bi ne prišli do izraza.

Za bis smo udarili samo *Žabe*, kajti potem je Bogataj zaključil večer in smo se poslovili s korakom naprej.

Po koncertu sem se srečal z Romanom Kocjančičem, očetom Vojka Kocjančiča iz Krogelj, ki je bil izredno vljuden in živahen ter presrečen, da je prišel na koncert in srečal vaščana. Romano ima 72 let, a jih skaže 60 in je v Argentini že 39 let. Je v pokoju, a še vedno dela; ima kombi in prevažja ljudi. Obljubil je, da bo prišel v nedeljo, 24. oktobra, na Slovensko pristavo in mi bo prinesel pismo za sina.

Pri omizju z Romanom je sedela tudi Marija, sestra Karoline Klabjan iz Doline. Bila je z možem Pepijem, ki je tudi iz Doline. Naročila mi je srčne pozdrave za Karolino.

Večerja v »Domu Triglav« se je pričela okrog polnoči. Danes je petek in se ljudje družijo pozno v noč ali celo do jutra.

Ljudi je bilo na večerji veliko. Oktetovci smo se pogovarjali zdaj s tem zdaj onim. Oktetovci iz Bazovice so našli tudi nekega znanca iz Križa. Jaz sem se dalj časa zadržal s Kocjančičem.

Z Mici, ki je vljudno prišla na koncert, sva se kasneje umaknila k tišji mizici in mi je napisala misel v kroniko.

Pri večerji je igral neki pristen in razposajen primorski možakar na frajtonarco. Bil je imeniten. Rekel je, da je na koncertu sedel čisto spredaj in da je užival v vseh finesah, ki smo jih izpeli.

Ladi je srečal neko gospo, ki je pela še z Ubaldom Vrabcem, ko je ta bil v Argentini, v Buenos Airesu. Škoda, da je nisem vprašal za ime.

Ura je 4 manj pet minut.

Po koncertu v »Asociación Mutual Esloveno Yugoslava TRIGLAV« je zadonela v svojih pristnih domačih zvokih frajtonarca.

Metka Kacin Beltrame

Utrinek s Krasa

Pesmi so bile priporočene na 42. literarnem natečaju revije Mladika

Turobni oblak
ob zatonu rdečem
nad gmajno
preži.
Burja neizprosna
pometa sinjino
morjã.
V daljavi
meglica
kot svetel pozdrav
nam vedrino
obljublja.

Gledam te
borjač domači,
baladur starodavni;
gledam vas
varne suhote,
gmajne in paštni,
skala na skali,
fazanom zavetje.
Napora,
poguma
in
zmage
ve
tisočletne
ste priče.

Gorečka
na ganku
se burji upira,
še slani kljubuje
in toči
in snegu
in drznim nalivom.
Vztrajaj tudi ti,
nam rdeči ta cvet
molče govori.

Burja neugnana
po Krasu se sončnem
sprehaja,
z listjem pometa,
vrtince vzdiguje,
vihra med borovci.
Fazane preganja,
srebrno meglico
na Colu prežene,
trmasto vztrajna
vrine povsod se:
kot mavrica
veter
meja ne pozna.

Ob tebi zamislim se,
gmajna prostrana
s kamenjem in zidki;
na paštnu ponosnem
se k soncu grozdje
obrača
pelin in brin,
rej in bršljan
te krasijo:
trpkih spominov
nam priča
si in
opomin.

Poet te opeva,
ko bistra
in lahkotna
nam jesen naznanjaš,
brinovka modra,
brinovka nežna,
še lovca očaraš
in puška utihne.
Zamaknjeno gleda
te kos,
oprezno vate
srnjak se zazre.
In gmajna
spokojno počiva.

Mojca Polona Vaupotič

Semeniška knjižnica v Ljubljani kot umetnostni spomenik

Slovensko ozemlje je v 17. st. v umetnosti zadihalo z neko nezadržno slo po uživanju lepega in nadomeščanju zamujenega, čemur je botrovala predhodna zgodovina. Kranjski izobraženci in domoljubi so leta 1693 ustanovili Akademijo operozov (*Academia operosorum Labacensis*) pod vodstvom stolnega prošta Janeza Krstnika Prešerna in se programatično lotili kulturne prenovе dežele. Kar se tiče umetnosti, je tako renesančno podobo mesta prekril barok. Hiše so dobile nova pročelja, nadzidali so jim tretje nadstropje, notranjščine pa so krasila arkadna dvorišča in stopnišča. V baročnem slogu so prenavljali oziroma sezidali tudi večino cerkva. Ob tako ambiciozno zastavljenem cilju je Ljubljana v resnici za nekaj časa postala upoštevanja vredno kulturno središče, od katerega so živeli Koroška, kvarnerski ter celo celinski del Hrvaške. Vendar pa so se v ustvarjanju lepega morali operozi zadovoljiti z beneškimi umetniki. Tako so podobo baročne Ljubljane oblikovale tesne zveze s Padovo, predvsem pa z Vidmom. Kljub prizadevanjem operozov pa beneško vplivana umetnost ni segla daleč iz središča kranjske prestolnice, saj je bila podeželju na nek način tuja in se ni dosti menilo zanjo.

Najpomembnejši gradbeni podvig ljubljanskih akademikov je bila nedvomno nova stolnica, a tudi ob njej

domujoče semenišče – prvotno Karlov zavod, ima svojo zgodbo. V njem se nahaja prva javna in znanstvena knjižnica na Slovenskem. Med letoma 1708 in 1714 je zgradbo zasnoval in zgradil iz Furlanije priseljeni arhitekt Carlo Martinuzzi. Del stavbe, ki gleda proti Ljubljani, pa je v letih 1756–1758 udeležil baročni stavbar, Tržačan Candido Zulliani.

V stavbi se nahaja dvonadstropna baročna knjižnica, ki so jo na pobudo članov Akademije operozov ustanovili leta 1701. Ljubljanski škof Žiga Krištof Herberstein, prošt Janez K. Prešeren ter stolni dekan Janez Anton Dolničar (sicer tudi kronist in bibliograf) so podpisali ustanovno listino javne knjižnice. Sklenili so, da naj po njihovi smrti združijo njihovo osebno knjižno lastnino in jo uredijo tako, da bo na voljo vsem znanim željnim Ljubljancem ter drugim obiskovalcem. Hkrati so sklenili, da naj za knjižnico skrbi bibliotekar, da naj bralci literature ne odnašajo domov in da naj bo knjižnica odprta le ob dnevni svetlobi.

Že pri vходу v semeniško stavbo nas z vso svojo mogočnostjo nagovorita mišičasta orjaka, ki ju je leta 1714 izklesal Angelo de Putti, kipar izšolan pri vicentinski kiparski družini Marinali. Ob vsej monumentalnosti, ki jo je umetnik vnesel v svoja orjaka, pa portal ne nosi stebrov ali pilastrov, niti ni nad njim običajnega balkona. Tako ostaja priča velikih, a le napol uresničenih ambicij ljubljanskih operozov, ki pa niso našli kiparju doraslega arhitekta. V notranjosti stavbe je umetniško najpomembnejši prostor

Vhod semeniške knjižnice iz leta 1714
in baročna notranjost s knjižnimi policami iz
hrasta iz leta 1725.

*Strop knjižnice je okrašen s krasno baročno fresko.
Spodaj: še en pogled na notranjo dvorano.*

knjižnica. Spomladi leta 1721 je ljubljanski stolni kapitelj, ki je pravno vodil zidavo semenišča, znova povabil v goste italijanskega umetnika, tokrat slikarja Giulia Quaglia, za stropno poslikavo Semeniške knjižnice. Quaglio je že pred tem poslikal večji del stolnice. Tokrat mu je ob poslikavi knjižnice bil v pomoč njegov sin Domenico.

Njegova stropna freska je izrazito iluzionistično delo: že na prvi pogled daje občutek razprtega pogleda v nebo. V središču kompozicije je žena s palmo in žarečo oblo, ki je alegorija Teologije. Ta v diagonali pelje pogled k angelu s knjigo, v kateri je zapisano: Ljubi Gospoda, svojega Boga in svojega bližnjega. K Teologiji so prav tako usmerjene žene s svojimi atributi: Vera s križem in kelihom, Upanje s sidrom ter Ljubezen, ki doji. Na naslikanem venčnem zidcu sedijo latinski cerkveni očetje: Ambrož, Avguštín, Hieronim in Gregor Veliki; na oblakih pod obokom, v vogalih prostora pa štirje mlajši cerkveni pisatelji: Bonaventura, Tomaž Akvinski, Frančišek Saleški in Karel Boromejski. Prva dva sta upodobljena nad vrati, druga dva pa nad oknom. V svodnih jezicah nad knjižnimi omarami so naslikane štiri sibile, predstavnice antične modrosti, v svodnicah pa štirje starci in mladeniči, ki pišejo, študirajo in berejo. V vogalnih delih so upodobljeni doprsni kipi brezimnih predstavnikov antične učenosti, nad vhodom v dvorano je naslikan še starejši znanstvenik, nad oknom pa mladi pesnik.

Stropna freska semeniške knjižnice torej razlaga njegovo bogastvo kot združitev učenosti antike in krščanstva hkrati, obenem pa gledalca uvaja v modrost teološke kreposti. Ob tem lahko predvidevamo, da je poslikavo naročil širše izobraženi naročnik. Gotovo pa je tudi to, da se je tedaj triinpetdestletni slikar Giulio Quaglio precej naslanjal na pomoč svojega sina Domenica.

Delo italijanskih umetnikov je spodbudilo tudi kakovosten vzpon domačih ustvarjalcev. Knjižne police iz hrasta je leta 1725 izdelal Jožef Bergant, oče našega priznanega baročnega slikarja Fortunata. Nad vhodnimi

vrti se je podpisal samo s prvimi črkami svojega imena in priimka, zaradi česar v strokovni literaturi vedno nastopa kot »J. Wer«. Mojster je oblikoval opremo Semeniške knjižnice tako, da je v njej združil dva namena; gre obenem za shrambo knjig in za študij. Omare z odprtimi policami je namestil nad zaprte spodnje shrambe v vsej višini pritličja, ob vseh štirih stenah. Razčlenil jih je s preprostimi pilastri, ki imajo zgoraj jonske posnemajoče baročno izrezljane kapitole ter so okrašeni s kitami sadja. Vhodna vrata in nasproti njim ležeče edino okno v pritličju je vključil v arhitekturo omar. Obe odprtini je prekril z motivom školjke, v listno okrasje nad tem pa skrival svoje ime in letnico izdelave. Tlak je skrbno izdelan iz smrekovih desk med hrastovimi kasetami.

Pod spodnjimi zaprtimi knjižnimi shrambami so klopi in pulti za bralce, sredi prostora pa je dolga miza na kateri so štirje starejši globusi. Prostor obdajajo klopi z naslonjali. Vseh spodnjih omar je toliko kot črk latinske abecede, ki so tam postale tudi del signature. Na baročnih kartušah s črkami je bila nekoč napisana vsebina knjig, ki so hranjene v omari, danes pa jih krasijo

tudi brez njih. Ob oknu stoji železna blagajna, cenjeno delo iz leta 1668. Knjižnica je v notranjosti dvonadstropna in tako so ob straneh vgrajene očesu dokaj prikrite stopnice, ki peljejo k manjšim omaram v nadstropju. Tam sta ozka odprta hodnika, zavarovana s preprosto železno ograjo.

Poleg svojega bogatega interierja pa se knjižnica nedvomno kiti tudi s tem, kar hrani. Konec 18. st. je vlogo javne knjižnice prevzela državna Licejska knjižnica, Semeniška knjižnica pa je ostala na voljo duhovnikom in bogoslovcem v Karlovem zavodu. Ti so sredi 19. st. začeli zbirati slovenske in slovanske knjige, saj je bilo poudarjanje slovenskosti in slovanskosti v času Avstrijskega cesarstva in pozneje Avstro-Ogrske zelo pomembno. V

njej se je do tedaj nahajala predvsem literatura v tujih jezikih. Tako je knjižnica dobila ime Knjižnica slovenskih bogoslovcev oz. Cirilska knjižnica. Svoje knjige so ji podarjali tudi tedanji kulturni delavci, kot so bili Stanko Vraz, Franc Metelko, Martin Cigale, dr. Janez Bleiweis in Matevž Ravnikar.

Semeniška knjižnica tako danes poseduje neprecenjeno bogastvo v sliki in besedi, ki si jo lahko ogledamo pod strokovnim vodstvom in le na licu mesta. Razdeljena je po oddelkih, glede na literarne teme: stara baročna knjižnica, ki hrani tiskane knjige od leta 1486 do 1850 in rokopise od 13. do 19. st; duhovna knjižnica s čitalnico hrani teološko literaturo; cirilska knjižnica hrani leposlovje in strokovno literaturo ter zbirka slovenskega verskega tiska

od Trubarja do danes. Tukaj se je mogoče srečati še z grafičnimi listi, med katere spadajo tudi namizni globusi – velika holandska, zvezdni in zemeljski, sta iz leta 1600, manjša pa sta beneška iz leta 1700.

Menim, da lahko okvirno predstavitev našega cenjenega umetnostnozgodovinskega bisera, kot je Semeniška knjižnica, zaključim z bogatimi mislimi finskega arhitekta Pallasmaa: *»Prijetno je prijeti za vratno kljuko, ki se blešči od tisoč rok, ki so vstopile pred nami skozi vrata; jasni blesk dolgoletne rabe se je spremenil v podobo dobrodošlice in gostoljubja. Dotik kljuke na vratih je stisk roke stavbe. Dotični čut nas poveže s časom in tradicijo: z dotikom podamo roko neštetim rodovom.«*

Pod črto

KALIFAT NA POHODU ?

Nedavni krvavi kaznovalni pohod muslimanskih skrajnežev v Franciji obenem z norimi grožnjami voditeljev islamske države, ki napovedujejo novo osvajanje Evrope v Alahovem imenu, je spet usmeril pozornost evropske javnosti na vprašanje, ali je možno sožitje med zahodnim in muslimanskim svetom, ki po stoletjih spet doživlja svojo nasilno in osvajaško varianto s ciljem v ustanavljanju novega Kalifata. Reakcije so različne in gredo od tistih, ki napovedujejo konec dekadentne evropske kulture, do onih, ki se zavzemajo za drastične ukrepe proti novemu valu muslimanskih priseljencev, ki naj bi bili vir novega terorizma. Priseljivanje bo težko onemogočiti, pa tudi Evropa ni izčrpala svojih sposobnosti sprejeti in integrirati množice iz Afrike in Bližnjega vzhoda. Preveč črne napovedi tudi niso na mestu, saj množice bežečih iz kriznih področij ne pripadajo verskim fanatikom. Te je treba iskati med tistimi, ki že dolgo uživajo pridobitve zahodno oblikovane družbe, a so do nje polni sovražstva, ker niso sposobni sprejeti njenih pravil o demokraciji in svobodi pisanja, vključno tudi svobodo izražanja ironije. Zato nasedajo propagandi

in hujskanju iz skrivnih central nasilja na Bližnjem vzhodu. Že nekaj vinjet v reviji Charlie Hebdo je bilo dovolj za krvav napad, pokol v uredništvu in v judovski trgovini. Čeprav še tako nora, je to bila za fanatike povsem upravičena povračilna gesta. Svet je napad ostro obsodil, čeprav je tudi res, da vsi vendarle ne soglašajo z ironijo, ki je v pariški reviji prerasla v žalitev verskih čustev. Celó v samem uredništvu, ki je bilo prizorišče nezaslišanega nasilja, so nekateri kritični do izbir svojega vodstva. V Angliji in Združenih državah so tudi obsodili nasilje, ne soglašajo pa z nebrzdano svobodo ironije, ki prerase v nesprejemljivo surovost. Sama po sebi se ponuja primerjava s Slovenijo, kjer si je neka glasbena skupina pred leti privoščila sliko brezjanske Matere božje s podgano v naročju. Svoboda izražanja, umetniška svoboda – je opravičeval kdo, pravica do ironije, je dodal drugi, v resnici pa je šlo za golo in hoteno, surovo žalitev verskih čustev ne najmanjšega dela slovenskega naroda. Podobno je bilo tudi s "parodijo" Ptujске kraljice in s sežiganjem križev. Reakcije so bile, a zmerne, grožnje s fizičnim obračunavanjem so se spremenile v zadoštilno molitev na Brezjah.

Bruna Marija Pertot

Liber baptizatorum

Barcula 1914

Nobena človeška roka bi ne mogla ustvariti barvnih prelivov, ki so se zilili čez vrhove Julijcev, ko se je nagnil tisti lep pozno junijski dan. Vse oči so bile uprte v Mangart, Viš, Montaž, Ponce. Bilo je morje lepih, srečnih, v lepoto zamaknjenih oči, bilo jih je neverjetno veliko, tam, na tisti zeleni jasi, za romarsko cerkvico višarske Matere božje. Zelo veliko ljudi se je zbralo in še so prihajali.

Skozi to množico si je utiral pot upehan plavolasec, v belem telovniku iz bele ovčje volne, in nekoga iskal. Ker je bil visok, mu ni bilo težko izslediti elegantne postave gospoda Jožeta, duhovnika, saj sta se njegov beli kolar in temna obleka jasno razločevala od množice in klicala, 'če me kdo išče, tukaj sem.'

Ker je fant bil odličen oddajnik, je njegova misel v desetinki sekunde dosegla prijatelja in priklicala njegovo oko, saj je bil Jože izjemen sprejemnik, in tako se je brez vsakega beganja med množico srečalo z Janezovim. S kazalcem mu je pokazal, kje mu je pristati: stal je ob robu publike, obdan od skupine mladih, ki jih je razganjala pričakovanja polna napetost. Z listi v roki so ponavljali vsak svojo vlogo za nastop, dva sta preizkušala pravo intonacijo pesmi, dekletce, pol otrok, pol ženska, v črnem životku in belih rokavcih, je skakalo okoli duhovnika in nekaj izpraševalo, a jo je ta prekinil:

»Dekleta, fantje, naš novinar Janez je tu. Kdor je pogumen, naj stopi naprej in mu izreče dobrodošlico.«
Fantje so porinili deklico naprej, naj to stori ona, kot je bilo domenjeno, a se prvi trenutek ni znašla. Potem ko se je rahlo spotaknila in ulovila ravnovesje, je zbrala ves pogum, se zravnila, se nasmehnila: »Pozdravljen, gospod Janez, dobrodošel med nami!«

»Kaj gospod, Janez in pika! Pa nič vikanja, prosim. Drži? Saj sem prav malo starejši od vas!«

»Sprejeto. Zato pa simpatičnemu Janezu prisrčen hurra!« so zavpili fantje.

»Huraaa!« je odmevalo od skal.

»Simpatičnim mladim prijateljem topel objem! Takoj bom z vami. Toda zdaj dovolite mi samo nekaj besed z gospodom Jožetom,« je pristavil prav tiho, nekoliko v zadregi, a njegovo zadržanje je kljub navidezni normalnosti zbujalo radovednost in nastala je smrtna tišina. Tudi med publiko. Pozdravljanje in stiskanje rok med znanci, ki so se zbirali, je zamrlo in vse oči so bile uprte tja. Ker je molk trajal predolgo, je gospod Jože vzkliknil: »Ja, povej že, kar imaš povedati, glasno in jasno! Med nami ni nobenih skrivnosti! Tudi s publiko ne.«

»Novica je pač ta, da prireditev ne bo šla v eter!« je rahlo zaplesal z rokami po zraku.

»In to je vse?« je duhovnik povsem ravnodušno pogledal prijatelja, »sem nekako slutil.«

»Ne bo šlo kam?« se je proti vsem pravilom vrinila mala Nike.

»V eter!« jo je novinar pogledal od blizu v oči, in ker ga je gledala z odprtimi usti, je dodal: »Ne bo šlo v oddajo!«

»Pa zakaj?« je vprašala razburjeno. »Za-kaj?«

»Eh, zakaj!«

Gospodu Jožetu je to vdiranje v pogovor s prijateljem postalo nesimpatično in pogledal je precej strogo: »No, gospodična, lepo prosim!«

»Se opravičujem, se opravičujem, vedem se povsem neolikano!« je pogledala izgubljeno.

»No, no, živci ti nagajajo zaradi nastopa, že v redu. Janez, zdaj pa k stvari! Kaj je narobe, kje se je zataknilo?«

»Nič posebnega. Tako oddajnik kot repetitor sta, kako bi rekel, prenizko, preveč pri tleh, no, in presnova je motena, zlasti, če oddajaš z določene višine.« Gospod Jože se je sicer pridušeno, a tudi prizanesljivo zasmel.

»Si razumela?« je pogledal deklico. »Ne? Ti bodo že še razložili. Tehnika je enostavna, ko se spoprijazniš z njo. In vi, fantje, ste razumeli?« je hudomušno pogledal ostale.

»Smo,« so odgovorili skoraj enoglasno in iskricice v tistih mladih očeh so potrjevale, da so. »Oddajnik ima moteno prebavo,« je povedal Simon naglas, eden za vse, in v zboru so se nasmejali. Tisti smeh pa je bil lep in čist, neprikrit, a tudi ne preglasen, poln mlade razposajenosti in daleč od hudobije časa, v katerega so bili postavljeni, nihče si ga ne more izbrati sam.

»Ne bodi žalostna, Nike! Nič za to!« jo je gospod Jože potrepljal po rami.

»Nič za to!«

Pristopila je Zora.

»Si slišala?« jo je Nike povlekla za laket. Njene oči so streljale puščice, kar je pri njej bilo nekaj povsem ne navadnega.

»No in? Nič za to, Nike! Nič za to,« jo je rahlo strela, da bi jo streznila. Antigona torej istega mnenja kot Jože! Nič novega! Ker so jo mladi gledali zaprepaščeno, jih je skušala pomiriti.

»Oddajnik, otroci, ni vse, včasih se zdi, da je ne vem kaj. V resnici je sicer zanimiv, a, če je moten, je revna stvar, ne bo dolgo, ko bo vržen v odpad, ali pa ga bodo

pretopili v drug predmet. Beseda pa je živa, ima svojo lastno moč, ona je posoda naše biti in ne biti, našega ustvarjanja, prihajanja in odhajanja, ona je božja iznajdba, igra na posebne instrumente in kljubuje tisočletjem. In mi imamo nocoj, na tej prelepi jasici, na tej prireditvi, glavno besedo. Pripravljeni?»

»Zdaj in vedno!« je odgovor bil glasen in jasen.

»Zelo veliko ljudi se zbira. Sami prijatelji in znanci,« se je Jože veselil vsakega prišleka posebej.

»Zelo sem jim hvaležna.«

»Toda, Zora, slišiš, ti, ki vse poznaš, ali poznaš tudi tistega, tistega,« jo je Nike vlekla s sabo, ker ni želela kazati s prstom ...

»Katerega, no?»

»Pomakni se nekoliko sem, tako, da! Ali ga zdaj vidiš? Tistega v črnem!«

»O, Bog! Da, seveda ga vidim. V črni pelerini in s črno kapo!«

»In s črnimi naočniki, zdaj, ko bo vsak čas mrak!«

»Ne poznam ga. Kdo bi utegnil biti? Jože!«

»Sem že vse slišal in videl, sem tudi vprašal tega in onega, nihče ga ni videl priti in nihče ga ne pozna. Tudi spregovoril ni z nikomer. Samo gleda in molči. Molči in gleda.«

»Kurja polt me obliva.«

»Nikar, pomiri se, Antigona, pomiri, videz večkrat vara in, in taki kot ta nosijo v sebi pogosto veliko prestanega gorja. Sicer pa bomo videli.«

»Ne skrbi, sem popolnoma mirna. Kaj hočeš, da je nekaj kurje polti! Ali vendar! Veš, kaj mi je rekel Mirko pred dnevi!

‘Jaz bi na tisti komemoraciji, ki jo prirejate, bil zelo zelo previden. Pravzaprav, je sploh ne bi prirejal!’, tako mi je rekel.«

»Mirko je čudovit fant, rad ga imam, a najini glavi sta povsem različni. Pustimo vsakemu svojo!«

»Oprostite,« se je sklonil k novi prijateljici novinar Janez. »Nehote sem slišal vajin razgovor.«

»To ni prav nič narobe, Janez! Boš vsaj priča, kako močnejši vseh časov rad tišči usta šibkejšemu, tudi v času tako imenovanega sožitja in miru. Sicer pa, zame je vse, kot bi se bilo zgodilo pred malo dnevi. In, no,

sovrastvo kljubuje stoletjem, tiho tli in gorje tistemu, ki se mu usede v srce! A, glej, mene še malo ni strah!«

»Občudujem te, še posebej zato, ker te ni strah,« se je Janez stisnil k njej.

»Ni. Prav dobro jo poznam,« je gospod Jože židane volje. »In tudi nas, ki smo nocoj tukaj z njo, ne. Še najmanj pa je strah te mlade. Toda zdaj je treba pohiteti in prinesiti vse potebno.«

»Nike ima že vse pripravljeno. Samo da skače preveč sem in tja. Nike, ustavi se za trenutek, lepo prosim, da ti pripnem pušelj v lase!«

»Da, ljubljena Antigona, da, pripni mi ga, pripni! Aah, pušelj, pušelj v laseh!! Ooo, planike, encijan in gorski sleč, belo, rdeče, plavo! To si izmisliš lahko samo ti!«

»Daj no, mir, sicer, kako naj ti ga pripnem! In pazi, da ti med nastopom ne pade na tla. Zato ne skači naokoli in ne mahaj z glavo!«

»Ne bom! Zaradi tebe ne bom. A da veš, kako mi razbija srce!«

»Lepo, če razbija, lepo! Pomeni, da je živo in mlado. A ko nam dleto spomina reže podobe v živo meso, spomine, ki morajo ostati za vedno, boli! Nike, poslušaj?«

»Da, Zora, seveda poslušam.«

»Dobro. Pravim ti, da so to spomini za vedno. Tudi za takrat, ko mene ne bo.«

Nike obstoji kot pribita: »Spomini za vedno, ko, ko tebe, ja, kaj govoriš!« je deklica ogorčena nad besedami, ki so sprožile v njeni skorajda brezskrbni mladi zavesti, vdor tiste resnice, ki ji ni mogoče ubežati.

»Za takrat, ko mene ne bo in bo za teboj že zelo dolgo prehojena pot in bo spomin treba podajati tistim, ki bodo prihajali,« jo prijateljica gleda strogo, a z veliko ljubeznijo.

Dekle se popolnoma zresni, kljub razposajenosti ima do prijateljice neizmerno spoštovanje, lahko bi ji bila mati, in še se spominja zadrege, ko se je tu, prav na tem mestu, nenadoma izmislila in povedala: »Veste kaj, otroci, mi se bomo pa kar tikali, prav?«

»Oh, kako, njej, njej naj rečem ti!«

»Pa seveda, naravno,« se je oglasilo srce. »Je še vedno, kljub prestanemu zlu, dekliško sveža in razigrana. To pa je dano le redkim.«

N. rus. progressivus	Praesentis domicilii, locus, via, domus N.rus	Dies, Mensis et annus		BAPTIZATI			PATRIS: cognomen, nomen, paternitas, conditio, pertinentia politica	MATRIS: nomen et cognomen (pro illegitimis etiam matris pater pertinentia et conditio)	PATRINORUM nomen, cognomen, conditio	BAPTIZANTIS: nomen et cognomen (character)	OBSTETRICI nomen et cognon	
		nativitatis	baptismi	NOMEN	Sexus	Natales						
					masc.	fen.	legit.	illegit.				
	45 Parula 10/6 1872	10/6	1872	Ladishaus					Piscane	Joannes Josephus Piscane	Anton. Kuder	Karl Lapel
									Raphael f. Joan. in P. paw. Maria			

Iz krstne knjige.

»Ne smemo dovoliti, da bi nas nadvladala čustva, to pustimo za kasneje,« je mnenja gospod Jože. »Časa ni veliko!«

»Mi smo pripravljeni in mirni kot nikoli.«

»Prav, Nike, ko bo v zvoniku odbilo osem, pričnemo. Manjka samo še kakšna minuta. Janez, režija!«

»Ne ne ne, bilo je rečeno, da bom jaz samo pomoč v primeru potrebe.«

»Ah, sem si kar mislil. Dajmo fante, vse kot po načrtu! Saj ste se pri vaji režirali sami.«

In oglasil se je mrmrajoči zbor zelo mladih glasov, z melodijo brez besed, tiste: »Kje so tiste stezice,« tiste, ki gredo prav do srca.

»Prekinimo petje!« je duhovnik nenadoma in nepričakovano dal znamenje z roko, in zbor je utihnil in vse tiste oči so vprašujoče gledale vanj, a le za kakšno sekundo, saj je do njih priplavalo neko drugo petje, ki se je bližalo počasi, a vedno bolj razločno. V enakih presledkih ga je zdaj moški, zdaj ženski glas preglasoval.

»Zdravje bolnikov!« je vpil moški, ki je šturporamo nosil pohabljenega sinka. In potem petje. »Pribežališče grešnikov!« je od hriba odjeknil lep ženski glas in spet petje. »Tolažnica žalostnih!« in spet petje, vse bolj jasno, vse bolj glasno, vse do takrat, ko se je procesija romarjev, prava ikona trpečega človeštva skozi življenje, hudo izčrpana in radovedna, kaj se na tem vrhu dogaja, iztekla na jaso, se pridružila zbrani množici in se posedla po skalah, vse naokoli.

»Pustimo petje, ga vključimo kasneje in pričnimo,« je odločil gospod Jože in ura v zvoniku je odbila osem. Z novinarjem Janezom sta se pogledala in si prikimala, kar je pomenilo 'zdaj'.

Janez se zdaj ni mogel umakniti, stopil je za korak naprej in prvič, odkar je bil v tem poklicu, iskal prave besede.

»Sem novinar Janez. Lep in dober večer vsem navzočim,« je prišel z lepim, kultiviranim glasom, ki mu je bil prirojen, in že s tem osvojil srca vseh navzočih.

»Zbrali smo se na tej zelenici, tako zelo blizu slovenski zemlji, da počastimo spomin na 'pesnika zelene pomladi', na duhovnika in kulturnega delavca, Lada Piščanca ...«

Od zadaj je zborček spremljal nastopajoče, ni pel, temveč skandiral in dajal poudarek posameznim besedam. »Spomin na duhovnika in kulturnega delavca, Lada Piščanca, je podčrtal.

Občinstvo je dvignilo roke v ploskanje, a ga je gospod Jože z roko presekal na pol in poprosil, da bi se tokrat odpovedali ploskanju, ker da bo tako lepše, vse bolj slovesno. Saj sta molk in spoštljivo poslušanje pogosto bolj zgovorna. In občinstvo je utihnilo in Janez je govoril, govoril.

»Velika množica se vas je zbrala: iz Goriške, s Koroške, Slovenije, Trsta in Rima, iz Nemčije in zdomstva nasploh. Skupinica mladih vam bo ob navzočnosti in podpori gospoda Jožeta, tesnega Ladotovega prijatelja, in

družine, prikazala njegovo kratko življenjsko pot. Med nami je, kot vidite, tudi Ladotova sestra Zora, novinarka in priljubljena pisateljica, ki so jo ti mladi prijatelji poimenovali Antigona. Fantje, naprej!« In čim so začeli, je trema bilo konec.

»Dober večer vsem. Naj se vam predstavimo: sem Andrej, višješolec, šestnajst let.«

»Sem Simon, višješolec, sedemnajst let.«

»Matej, tudi višješolec, tudi šestnajst let. In končno Nike,« je pokazal na prijateljico.

»To sem jaz, srednješolka, štirinajst let.«

Janez, kot domenjeno, je moral če ne že režirati, vsaj sodelovati in popestriti dogajanje: »Nike, v grščini tvoje ime pomeni zmaga.«

»Da! Vem.«

»Torej boš zmagala?« se je pošalil.

Nike pa je bila zdaj smrtno resna, gledala nekam daleč in pritrdila. Ni si pričakovala, da bo Janez skakal ven iz teksta.

»Bom! Če Bog da. Skupaj z ostalimi. Zmaga bo skupna,« je gledala negotovo.

»In v kakšni vlogi nastopaš?«

»V skupni. Sem spada tudi zbor, ki nas podpira iz ozadja, enkrat poje, drugič s skandiranjem podčrtuje in komentira nekatere izrečene stavke, po zgledu starogrške tragedije. Mi mladi bomo predstavili pesnikovo življenje in smrt. Bomo pa tudi glas vesti in resnice, zmaga dobrega nad slabim.«

»In ti verjameš v zmago dobrega nad slabim?«

»Jaz v to trdno verujem« in skandirajoči zbor jo podpira: »Zmaga dobrega nad slabim. Zmaga dobrega nad slabim!«

Ti mladi so se z nepopisnim trudom dokopali do podatkov in resnice o pokojnem. Pravzaprav sploh niso vedeli zanj. Zdaj je spregovoril Simon in bil popolnoma sproščen.

»Obiskovali smo sicer slovensko šolo, a nič! Slučajno je zdaj ta zdaj oni ujel ime Lado! A to samo v krogu domačih, vendar naletel je vedno na gluha ušesa in zašita usta, če je kaj vprašal, pri nonah in tetah pa na oči polne solz. Postali smo radovedni, sčasoma skorajda užaljeni in naša radovednost je vse bolj naraščala, bolj kot smo rastli, bolj smo sumili, da se v tem zadržanju skriva nekaj vznemirljivega, nekaj zelo težkega.

Tudi naš nocojšnji gost je rasel in zrasel v krogu zašitih ust, kajne?«

Janez pa, ki se je nerazumljivo zamaknil, se ob teh besedah ni znašel, in pripravljeni govor mu je popolnoma splahnel. Sploh se ni spominjal ne začetka, niti konca, zato se je prepustil čustvom.

»To je točno tako,« je povzel.

»Prišel sem na ta vrh, človek bi rekel slučajno. Preden bi se s prijatelji povzpел na Viš in Montaž, sem si želel ta dva mogotca ogledati iz perspektive, ki je popolna: z Višarij. Edini človek, ki sem ga v mrzlem in meglenem jutru srečal pred cerkvijo, je bil ta gospod,« je pokazal

na Jožeta. »Skoraj bi mislil, da čaka prav mene. Hotel sem v cerkev, da si opomorem od ledenega zraka, ki mi je bril lica. 'Bolje da ne, prepoteni ste in tudi cerkev je ledena,' mi je segel v roko. 'Stopiva na čaj, pravkar odpirajo gostišče.

Tisti čaj je moje življenje in moje resnice postavil na glavo. Kar nekaj noči nisem mogel spati. Spreobrnjenje? Sam ne verjamem v to, a vendar! Ko me je povabil k sodelovanju za to komemoracijo, sem začutil, da ne morem odreči, še posebno ko smo se srečali vsi skupaj in vadili za ta večer. Odkril sem nov, nesluten svet. Nočoj sem srečen, da sem lahko med vami. Zdaj si pa ti na vrsti,« je prijel za ramo Andreja.

»Da. Bilo je proti koncu šolskega leta. Sreča nam je priskočila na pomoč«, je povedal fant. »Srečali smo človeka, ki ni imel zaštitih ust.«

'Če se ne bojiš, ti jih noben hudič ne more zašiti,' se je smehljaj dobrodušno. 'Kvečjemu ti jih zaprejo za vedno. A to ni najhujše, kar se človeku lahko pripeti. Pazite, to ni od danes, to je, odkar obstaja človek. Ker! Ker Človek je tudi to!'

Še isto poletje smo med letovanjem v Kanalski dolini, z nepopisnim navdušenjem, spoznali Zoro. Poimenovali smo jo Antigona. Iz nje smo z veliko bolečino, njeno in našo, izvrtali vse, kar se je izvrtati dalo. Bila pa je mnenja, da se je v molku naših družin prav gotovo skrivala samo skrb za nas mlade, nikakor strah. Po vsej verjetnosti bi bili spregovorili kdaj kasneje. Prvič smo odkrili, da so naše družine osebno poznale Ladota, Zoro in njih starše.

Ko smo Zori povedali o našem iskanju, je objela vsakega posebej in z vlažnimi očmi povedala: 'Srca, ki se ljubijo, se iščejo in se vselej najdejo.' Zelo je hrepenela po stiku z rojstnim krajem. In, glej, zgodilo se je. Nastopajoči so v občutenem kontrapunktu, brez patosa in brez napihovanja, z zlato preprostostjo, prikazali dogodke tistih dni.

Šli smo brskati v krstne knjige Arhiva tržaške škofije v Cavani in tudi našli. Poglejmo, kaj smo našli!

Liber baptizatorum, iz knjige krščenih v letu 1914.
Nomen: Ladislavus
Locus: Barcula
Nomen et cognomen patris: Rafael Piščanc
Nomen et cognomen matris: Johana Pipan
Nomen et cognomen baptizantis: Anton Kjuder.

Vsa imena so zapisana v slovensščini, z vsemi sičniki in šumevci, brez problemov.«

Na vrsti je Nike, smrtno resna, zdi se veliko starejša, kot je v resnici:

»Lado se torej rodi v Barkovljah, v verni in narodno zavedni družini, 14. junija 1914.«

In zborček v ozadju skandira: »Lado se rodi v Barkovljah 14. junija 1914.«

»Že 28. junija je krst, v barkovljanski cerkvi. Obred opravi župnik Albin Kjuder. Toda krstno slavlje na dvorišču Piščančeve domačije, pod Rumeno hišo na Beli

cesti, sedaj Furlanski, pretrese vest o atentatu na prestolonaslednika Franca Ferdinanda v Sarajevu.

Barkovlje so še slovenske: prijazni zaselki, posejani po bregu in spodaj morje, naše morje, cerkev svetega Jerneja, na obali, v neposredni bližini domače društvo Adrija, ki so ga požgali fašisti. V tem raju se rodi in raste mali Lado. Nihče ne sluti, da jih bosta tako strašno zaznamovali dve vojni in dve diktaturi, ki sta premaknili tečaje zemlje in razkrili najgrše lice človeštva.

Jeseni leta 1920 prvič prestopi prag barkovljanske šole. Postane učenec ugledne učiteljice Malči Martelanc in legendarnega učitelja Ferdinanda Starca. Učencev je za cel regiment. Lado se uči igrati na violino, prijateljuje s sošolci in sošolkami, med katerimi so naše bodoče mame, očetje, tete, strici, z njimi zahaja na morje. Toda brezskrbno otroštvo zdrvi mimo. Vojna je sicer končana in se teh malih duš, razen kakšne izjeme, skoraj ni dotaknila. A v svetu velikih se že rojeva novo zlo, diktatura, te in one barve, vsaka diktatura ima svojo, a vse imajo skupni imenovalec: barvo krvi. In že se v tistih glavah spočenja nova vojna. Simon, kaj ni gospod Malthus spregovoril enkrat za vselej, ko nam je zabičal, da prebivalci zemlje ne smemo biti preštevilni!«

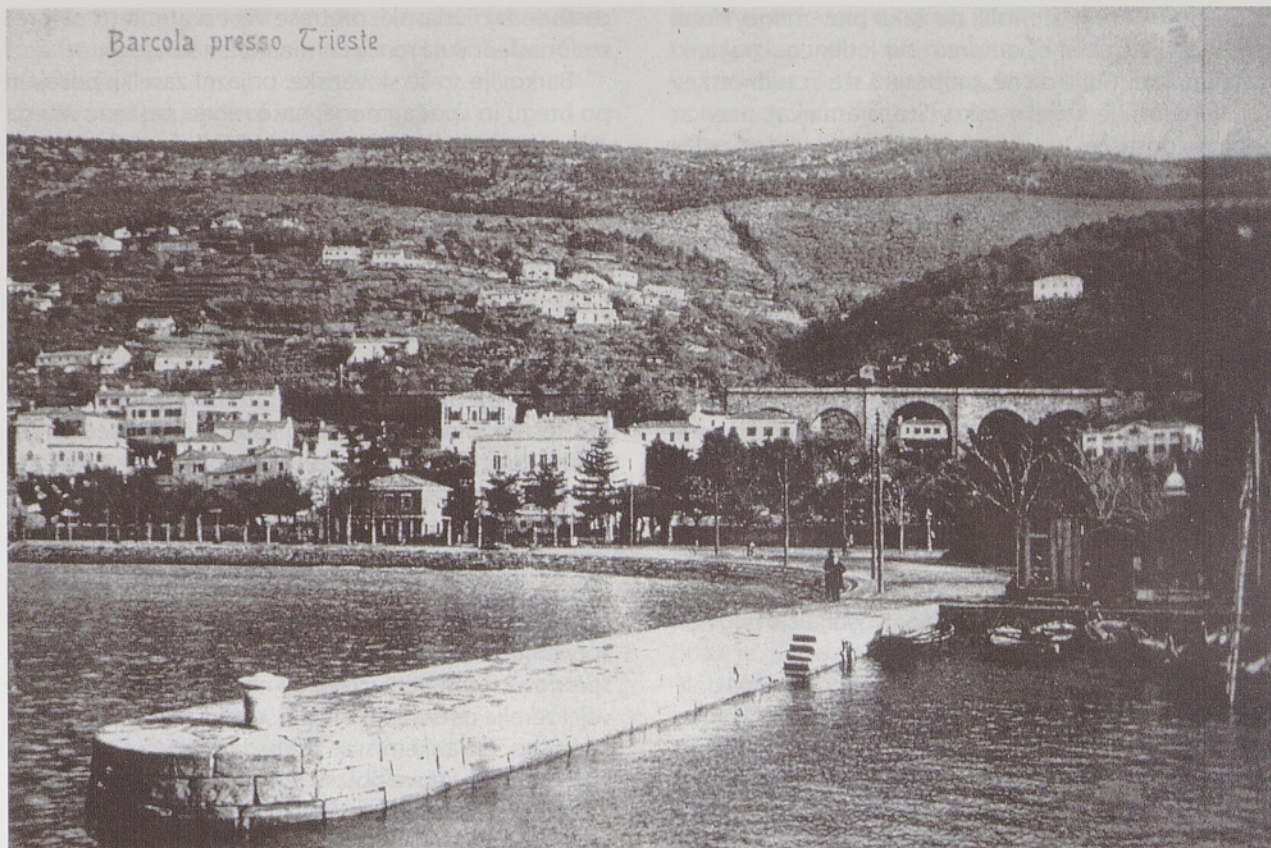
»O nečem takem smo brali, da. V imenu te ideologije in načrtov nove oblasti je Ladotov oče, Rafael, ki je v državni službi zdaj že fašistične Italije, premeščen v notranjost države.

Družina Piščanc, oče, mati in pet otrok, so primorani zapustiti ljubljene dom nad morjem: za vedno. Preselijo se v Piso, vsi, razen Ladota, ki odide v bogoslovje, najprej v Treviso, potem pa v goriško semenišče: klic genov in krvi. Mamin brat je duhovnik, očetov tudi. Takoj, ko je bilo mogoče, se je družina vrnila v domače kraje, in sicer v Gorico, kjer si je v Ulici Mazzini ustvarila lep dom, tako da so si bili blizu, oni in sin Lado, v semenišču.«

Nastopajči fantje so si po tem uvodu oddahnili in se vprašujoče zazrli v duhovnika. Njegov odobravalni nasmeh je pomenil: »Perfektno!« Skupaj z novinarjem Janezom sta se zdaj pomaknila nekoliko naprej.

»Jože, z Ladotom sta se spoprijateljila v semenišču, kjer je študiralo zelo veliko slovenskih fantov. A spoznala sta se že prej, v Mirnu, pri znani družini Vuk, kamor je Lado rad zahajal, kakor mnogi drugi, ki so imeli s Stankom Vukom prijateljske vezi. Bil si na njegovi novi maši.«

»Bil. Lado je pel svojo novo mašo v Renčah, kjer je imel strica duhovnika. Nova maša je bila pri Slovencih in je še velik dogodek, zato se je zbrala velika množica ljudi z vseh koncev in krajev. Prihitele so Barkovljanke v tistih svojih sijočih narodnih nošah, prišla je duhovnikov cela vrsta in skozi to veliko množico je, po pisani preprogi iz svežega cvetja, odet v nova liturgična oblačila, stopal lepi, mladi, obetavni Lado. Spremljale so ga njegove sestre, v dolgih belih oblačilih, skupaj z družino, s sorodniki in prijatelji. 'Novomašnik bod' pozdravljen, od Boga si nam poslan,' so peli zbori in vsakdo

Slika nekdanjih Barkovelj iz knjige Fabia Zubinija »Barcola«, založba Italo Svevo, Trst 1995.

je čutil, da se tam dogaja nekaj posebnega, nekaj velikega, živ, plemenit scenarij za transcendenco, ki se na ta način lahko otipljivo približa človeku, če ji le hoče odpreti vrata svojega jaza. Janez, prosim,« si je Jože želel oddahniti in prikriti naval čustev, ki je ob vsaki izgovorjeni besedi vse bolj in bolj naraščal.

»No, jaz sam sem v dveh dneh prebral vse, kar je bilo napisanega o njem, vse, kar si mi ti, moj novi prijatelj, Jože, dal na razpolago. Najbolj me je prizadelo dejstvo, da je krivda, ki so mu jo naprtili, bila nezaslišana, nikoli dokazana in da, da, no, da se v teh desetih letih ni našlo dovolj poguma, dovolj človečnosti za dostojen pokop.

Jože, se je Lado zavedal, da ga duhovništvo utegne stati življenje?»

»Seveda se je. Kot vsak duhovnik vseh časov in vseh krajev sveta je tudi on dopuščal to skrajno možnost. Kako je že rekel Gospod Jezus Kristus? 'Kakor mene preganjajo, tako bodo tudi vas, ki boste hodili po mojih stopinjah!' Zato smemo biti prepričani, da se je mladi fant tega popolnoma zavedal, še zlasti, ker se je v nastalih razmerah, med dvema diktaturama, znašel v posebnem položaju: ena bo zahtevala od njega odpoved narodu in koreninam, druga pa zatajitev vere očetov in Boga, kateremu se je daroval. Torej na obeh straneh neizbežno kandidat za likvidacijo, tudi v primeru, ko ne bi niti mignil s prstom. Podcenjevati te možnosti,

bi bilo povsem neinteligentno, pomenilo bi tudi zelo slabo poznavanje človekovega bistva. So ušesa, ki jih boš zaman prepričeval, da se Lado ni nikoli izneveril niti Bogu niti narodu. Pripoveduj zdaj spet ti o njegovi nadaljnji poti, od nove maše dalje!»

»Prav. Kdor je prej upravičeno videl v Ladotu bodočega opernega pevca, imel je za to možnost vse lastnosti, je nekoliko razočaran. A Lado je na to že pozabil. Svojo prvo, a kratko duhovniško službo nastopi v cerkvi svetega Ignacija, na Travniku, v Gorici. Piše pesmi, ki izidejo pod naslovom Pesmi zelene pomladi, poleti se spremeni v strastnega ljubitelja gora, kamor zahaja z duhovnikom Ludvikom Slugo in drugimi sobraty, zaljubi se v Sv. Višarje, kamor nosi šopke encijana in rododendra k nogam Device Marije, dela načrte za prihodnost, star je devetindvajset let.

Ta zgodba je stara kot zemlja, recimo kot človeštvo samo in bati se je, da ga bo spremljala vse do kolapsa naše zvezde, tu mislim na naše ljubo sonce, da se razumemo,« se Janez ni znal odreči nasmehu. Ker, prej ali slej se bo to zgodilo. Toda nadaljujmo našo zgodbo!

»Lado se skuša izogniti fašističnim oblastem, ki so s posebno pozornostjo nadzorovale duhovščino in se odloči za kaplansko službo v Cerknem, v prepričanju, da bo v tistih cerkljanskih hribih, med svojimi ljudmi, kljub težkim časom, smel opravljati svoj duhovniški poklic. Toda ne. Lado je za mladino živ magnet.

Versko in kulturno življenje stečeta po zelo obetavnih tirih, tudi s pomočjo prav tako mladega kaplana Ludvika Sluge. To povzroča tedanjim oblastem nekakšno srbečico, niso si na jasnem, kaj bi s tema zagnanima mladeničema.

Izmisljijo si nekaj nočnih aretacij in zasliševanj Ladota samega in celo njegovih družinskih članov in prijateljev. To se je zgodilo že novembra 1943. Nato se je primerilo, da so Nemci napadli partizansko šolo in pokončali 47 mladih. Kdo je kriv? Kdo drugi kot dva duhovnika, Lado in Ludvik s svojimi sodelavci! Zlasti Lado. Dokazi? Kaj treba dokazov! Resnični potek dogodkov? Potek je jasen kot beli dan, so prepričani. Zakonit proces in obsodba? Kaj bi izgubljali čas s tem, ko se tako zelo mudi zgledno kaznovati krivce, izdajalce! Vojna pozna en sam zakon: Daj ga, dajte jih!

O vsem tem je bilo veliko napisanega na eni in na drugi strani. Obsodba, nikdar zakonito utemeljena, ki bi morala biti jasna in neovrgljiva, je bila nezakonito izvršena 2. februarja 1944: na svečnico, malo pred polnočjo, so nočno tišino skalili glasni koraki skozi vas in kmalu nato je ob vrata Ladotovega stanovanja težko udarilo puškino kopito: 'Odpri!' je zapovedal glas. 'Odpri!'

Naslednjega dne so partizani gnali skozi naselje Ladota, kaplana Slugo in 14 njih sodelavcev faranov. In potem gor, gor, v cerkljanske gore blizu Jamšekovega gozda, vse do brezna Mišiljanci. Tam so jih pokončali s strelom v tilnik in pometali v brezno.«

Oglasila se je Nike, s tihim, razmišljujočim glasom je vlekla besede: »Brez sojenja, brez dokazov o krivdi, brez možnosti obrambe, brez pokopa, za vedno. Za vedno. Za vedno, za vedno« in izza njenih ramen je prišlo otroško skandiranje: »Brez sojenja, brez možnosti obrambe, brez pokopa, za vedno. Za ...«

Preglasil pa jih je drug glas: neznanec v črnem je z razprostrtimi krili kot netopir iz zadnje vrste vpil: »Če dovolite, pravico imam, da spregovorim tudi jaz in dodam svoje.« Občinstvo je vzvalovalo, se vznemirilo: »Kdo pa je ta? Kdo pa ste? Najprej se nam predstavite!«

»Nič se ne bom predstavljal: poudariti hočem le, da je ta vaš idol padel pod streli zaradi izdajstva, dokazanega ali pa nedokazanega. Kdor se ne zna odpovedati svojim prepričanjem, je po vseh pravilih izdajalec!« Občinstvo je vse bolj glasno protestiralo.

Gospod Jože je tudi sam dvignil roke: »Mir, ljudje božji, mir. Skoraj bi rekel, da sem tale zaplet nekako pričakoval.«

»Mi pa ne, mi pa ne, mi ne!« so vpili mladi.

»In jaz ga ubijem, če si upa ponoviti to, kar je izustil! Ubijem, ubijem,« je vpila Nike, vse dokler ni skočila do nje Antigona, pretresena, jo objela čez pas in položila dlan na usta. Nastala je smrtna tišina: »Ne veš, kaj govoriš. Ne ubijanja, življenja zdaj so časi. Resnično, skoraj da te ne prepoznam.«

»Da, ljubljeni Antigona, verjamem. Učite nas, kako da moramo odpuščati, odpuščati, odpuščati, ker da se

sicer veriga 'zob za zob' ne pretrga nikoli. Toda poslušaj, jaz vem, kdo je strašilo v črnem in jaz ga hočem raztrgati, raztrgati, čeravno ne z brzostrelko, saj veš, da je nimam. In zakaj vsi molčite, zakaj me gledate, kot da me prvič vidite?«

»Saj take kakor si zdaj, te še nismo videli! Zato samo čakam, čakam, kdaj misliš odnehati,« je miril gospod Jože. »Najrajši bi molil, molil skupaj z vami, menim, da nam ne preostaja nič drugega.«

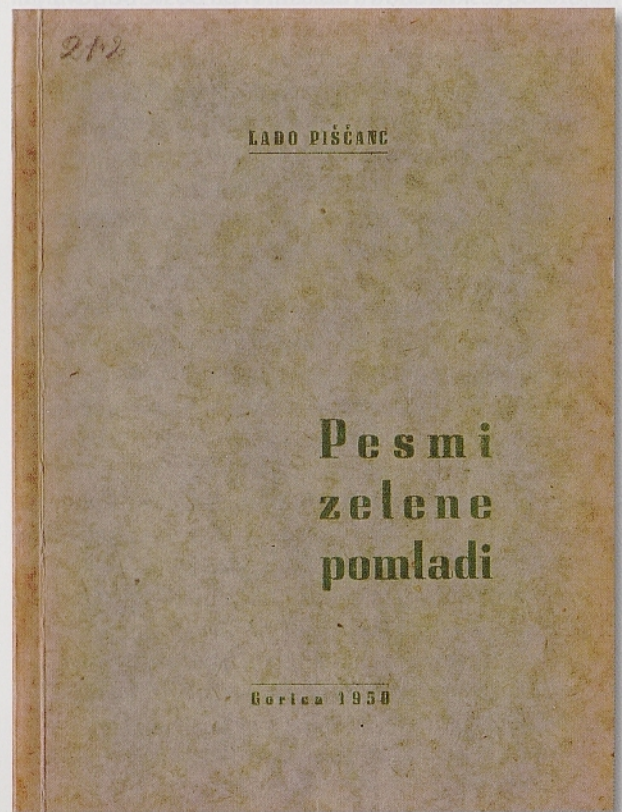
»Tudi jaz čakam,« se je oglasilo strašilo. »Molil pa ne bom,« se je zasmel s strašnim glasom, da je odmevalo od skal. »Jaz čakam, da mi to vaše komaj rojeno piščez razodene, kako me namerava pokončati.«

Nike se je kot bi ustrelil pomirila: »Z besedo, gospod, z besedo vas bom, vas bomo, če dovolite. Z besedo!«

»Zgodovina je že povedala svojo! Besedo, namreč! Toda, veš, vseč si mi. Tako drzna! Tako, tako, ko bi le bila na pravi strani!«

»O pravi strani bo odločal samo Tisti, ki je veliko veliko višje od mene in vas in nas vseh skupaj.«

»Tako je,« je bil Andrej, kot vedno, popolnoma miren. »Še nismo povsem zrasli in ne bi hotel biti domišljav. A o zgodovini in besedi, ki jo nam vsiljujete, sem si po sili razmer in na podlagi študija ustvaril svoje mnenje, saj če je to dovoljeno vam, je tudi meni in vsem drugim. Vidim, da je ta beseda zgodovine vedno začasna, nepopolna, nekaj povečuje, drugo prikriva,

Pesniška zbirka Lada Piščanca, ki je izšla postumno pri Goriški Mohorjevi družbi leta 1950.

kako naj ji verjamemo? In zlasti to: zgodovino piše vselej in povsod samo eden, in to je zmagovalec, od začetka sveta, pri vseh narodih, vse do danes. Tega mi mladi ne sprejemamo več. In kar imenujete zgodovina, je eno samo 'ne boj, mesarsko klanje' (naj si izraz izposodim pri Francetu Prešernu!), človeka nad človekom, močnejšega nad šibkejšim od začetka sveta do danes: zgodovina! Zgodovina je nekaj povsem drugega! Zgodovi-na! Lepo vas prosim!« A Simon si je izbral prostor za besedo in dodal svoje.

»Zgodovina bi morala biti gola resnica v vseh svojih odtenkih, v vsej svoji celoti, ne pa razkosana resnica, od katere izrežem tiste krpe, ki so mi všeč, in naredim iz njih legendarno navdihnjen kolaž, vse ostalo vržem v odpad. Zgodovina bo takrat zgodovina, ko bo celostna, ko bo vsak kamenček mozaika, tudi tisti, ki se nekaterim zdi nevreden celote, spet postavljen na svoje mesto. Kako žalosten in reven je mozaik, če je poln lukenj in luknjic, slika, ki je nismo sposobni restavrirati! In to, to krpanje je delo tudi tvojih, vaših v črne rokavice odetih rok, sicer bi nas nocoj ne obiskal na tem kraju.«

»Za tolikšno predrznost boš odgovarjal, fant, boste odgovarjali vsi skupaj.«

Nike je samo čakala pravi trenutek in našla svojo prejšnjo energijo: »Vidite, prav v tem je zmeta vseh zmot: ne izključujem, da bi morali plačati za predrznost resnice. A če bomo plačali, bomo to storili s človeško valuto človeški trenutni oblasti. Vi pa boste odgovarjali komu Drugemu za življenje nedolžnih: z razstreljenim drobovjem in s krvjo v ustih boste plačevali celo večnost. Ker večnost je in upanje, da je ni, je prazno. Gospodje, ki stojite ob njem, strgajte z njega črno mantilo, snemite mu kapo in krinko! Pogumno, pogumno, naj nam pokaže svoj pravi obraz!« Tu ji je energična dlan pritisnila na ustnice. »Šla si predaleč«, ji je Zora zašepetala v uho. Jože je izbral priliko in skušal speljati stvari na edino še možno pot.

»Neznani brat! Menim, da vas je veliko trpljenje pripeljalo nocoj med nas. Tudi mi smo veliko prestali. Imamo pa še eno veliko upanje: da pokleknejo in s skesanim srcem poberemo zavržene kamenčke in jih z odpuščanjem postavimo na pravo mesto, tako da bo mozaik popoln. Ker kakor se zdi nemogoče, po odpuščanju pride sprejetje in po tem pride morda tudi ljubezen, včasih je potrebno čakati zelo zelo dolgo, a to je edina pot v prihodnost.«

»Ne moremo ga sleči,« je zavpil nekdo iz zadnjih vrst.

»Ne more poklekniti, saj ga ni nikjer več!«

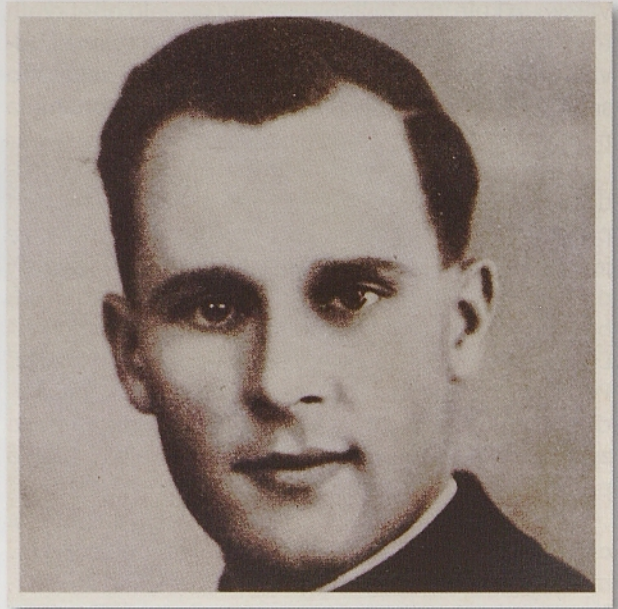
»Kako, gospa? V prepad da je skočil? Ste videli na lastne oči?«

»Nihče ga ni videl oditi, kakor bi se vdrl v zemljo!«

»Janez, kje si? Kje je Janez?«

»Tukaj, tukaj. Pohitel sem, da vidim, kako in kaj.«

»Ja, stopi že s fanti in prepričaj se, da ne leži kje na skalah, morda ranjen in si ne more pomagati!«

Lado Piščanc.

»Ni potrebno,« je fant pokazal z roko v smeri kapelice, kjer je na poti v dolino plahutala črna mantila, ki jo je prav takrat osvetlila vzhajajoča luna, sicer bi bila nevidna.

Gospod Jože, izčrpan in pretresen, ga je prijel za nadlaket: »Naš gost novinar Janez, ki je še poln energij, bo zaključil nocojšnji večer. Prosim.« Janez pa je bil povsem uničen, imel je temne kolobarje okoli oči in bil zelo zelo blede.

»Z veseljem,« je rekel. »Stvari so se tu, nocoj, nepričakovano hudo zapletle. Prihod neznanca nas je vznemiril, a vse se je srečno izteklo. Videli smo, kako pesnik zelene pomladi še živi v srcu nas vseh. Živi in bo živel. Ker, glejte, v tihih goriških nočeh, v vseh letnih časih, je slišati prav tiho tipkanje: to je glas pisalnega stroja. Tam se noč za nočjo zliva na papir ta strašna zgodba, zato da bi je ne čas ne človeška volja nikoli ne izbrisala iz spomina. Piše jo Antigona, iz žive galerije nezlomljivih, Antigona, ki umorjenega brata ne sme pokopati in ga morda nikdar ne bo smela. Minilo pa bo pol stoletja in več in bosta prišla mlada dva, dekle in fant, ki bosta študirala mozaik naše preteklosti in bosta srečna našla manjkajoče kamenčke: 'Glej, ta spada sem in oni tja.' Tako, da, tako, si bosta gledala v oči. 'Sedaj razumem. Glej, kaj sem našel, tu, v tej knjigi je vse črno na belem, tu je tisto, kar sva iskala. Greva pogledat, hočeš, da greva?'

Želim si, da bi bilo tako. Pravzaprav, prepričan sem, da bo tako. Pozdravljeni in na prihodnje snidenje,« je sanjal o toplem čaju in postelji.

Ljudje pa se še niso nameravali posloviti in Nike je kot v sanjah, kot da je sama, pospravljala in deklamirala: »Fantje, jaz pa pojdem, pojdem in poiščem to zločinsko brezno, da izgrebem iz njega umorjenega in ga vrnem, vrnem spet njegovim dragim.«

In prišel je, neznano od kod, šepetav moški glas: »To niso poti za tvoje nožice, to ni opravilo za tvoje ročice, to niso pogledi za tvoje oči, olajšaj srce si, prepusti lju-bezni, da vse izravna in vse prerodi.«

»Jaz, predragi, pa vseeno pojdem in poiščem brezno, jaz pojdem, pojdem, pojdem,« je dekle ponavljalo vse tiše.

»Ne pojdeš, ne pojdeš, a ko boš dekle in žena, pridi molit nad to brezno in vrzi vanj tak šopek cvetja, iz encijana, planik in sleča: Za njih barve in vero dedov nam je utripalo srce.«

In šopek, ki je prej sijal v laseh, je žalostno ležal na tleh in izmučeni Janez je v polmraku stolp nanj.

»Veš, ti,« je tiščal prijatelja Jožeta pod roko, »veš, ti, kakšno prekletstvo je prišlo nad ljudstvo, ki je bilo med najbolj miroljubnimi na zemlji?«

»Saj ni prišlo samo nad nas. In še ne vemo, kaj vse ima priti. Greva s temi? Če nisi preveč utujen,« je pokazal na romarje, ki so se jim bili pridružili v začetku spominskega večera.

Drug drugemu so prižigali sveče in peli, peli kot zna malokateri narod, in se v procesiji napotili okoli hriba, tako kot so delali skozi stoletja, kot da se ni nič zgodilo. Zadaj so počasi stopali Antigona, držič za roko Nike, nato otroci in študenti in z razprtimi očmi od začudenja in lepote, peli, pozno v noč: »Kraljica miru, prosi za nas, za nas, za nas!«

Potem, potem je minilo brez števila pomladanskih lun in dan se je bil o svetem Janezu tako nategnil, da bolj ne bi mogel, in se že pričel po kapljicah krajšati, ker on nikdar ne miruje, ko sem se napotila po Nikinih stopinjah, tja v cerkljanske hribe, da pomolim, da srečam tistega, tiste, ki desetletja trohniijo tam, brez pokopa in brez blagoslova.

Toda čas in pot, nič ni bolj varljivega kot sta ta dva! In že je pričel legati mrak, ko se je ob robu gozda pojavila drobna lučka in se mi bližala. Polastila se me je neznosna tesnoba. Ustavila sem se in se nameravala spustiti v beg, proč, proč od tam, v dolino, ki se mi je zazdela neznansko daleč. Toda lučka je bila že nasproti meni in se ustavila. Pred menoj je stalo drobno bitje, deček, star kvečjemu pet ali šest let. Bil pa je popolnoma nag, z belo sijočo lučko na čelu, nekako tako, kot jo imajo rudarji, ko gredo v rove.

Tesnoba v meni se je vse bolj gostila.

»Si sam? Si se izgubil? Ali je še kdo, ki šele prihaja in si mu ušel?«

»Sem sam. Včasih me kdo izgubi. A jaz sem vedno sam!«

»Vedno sam! In se ne bojiš?«

»Ne. Meni se ne more nič zgoditi. Ko streljajo vame, gredo krogle skozme in jaz tega ne čutim.«

Ker nisem nič rekla, si je popravil lučko na čelu, da sem mu videla obraz.

»Veš,« me je pogledal v oči, »jaz sem spomin. Iskala si me in jaz sem prišel.«

»Spomin!«

»Da, jaz sem spomin!«

»Pa zakaj tako nag, tako brez vsega?«

»Kaj ni resnica gola? Če jo oblečeš, ni več ona, in če mene oblečeš, ne bom več jaz, ne bom več spomin, bom nekaj povsem drugega. Pridi, greva!«

In sva šla. Ne vem kako, ali vendar. Nekaj korakov še in sva dospela.

»Tukaj,« je pokazal v brezno.

»Veš, tukaj ni več kaj prekopavati in pokopati. Izpod nametanega kamenja, s katerim so jih zasuli, so pognale bilke in trave, grmovje, in tu in tam se na pomlad odpre kakšen cvet. Zato sem pa tukaj jaz, spomin. Tu in povsod. Sem ti rekel, mene ne more nihče ubiti. Oh, ko bi se le dalo, no! Včasih izginem, a pričakuj, da se zagotovo vrnem. Čez uro, leto, desetletje? Jaz sem spomin.«

»Bolje, da te nisem iskala.«

»Nasprotno. Jaz pravim: lepo, da si me iskala. Človeku ni dobro, če skuša ubiti spomin.«

Sicer, zdaj bi bil že čas, da se temu privadiš. Čakaj: a veš, ti, od kod te besede: 'prerokoval sem, kakor mi je bilo ukazano. Ko sem prerokoval, je nastal šum in glej, hrup: kosti so se pridružile druga drugi. Videl sem: glej, že so bile kite na njih, zrastle je meso in koža se je razpela čeznje po vrhu. Duha pa ni bilo v njih. Tedaj mi je rekel: Prerokuj in reci duhu: tako govori Gospod Bog! Od štirih vetrov pridi, duh, in dihni v te pobite, da oživijo. Ko sem prerokoval, kakor mi je bilo ukazano, je prišel vanje duh. Oživele so in se postavile na noge: silno velika vojska.' No?«

»Ezekiel*,« sem rekla tako tiho, da sem sama komajda slišala. Ezekiel! Veš, kaj let je minilo!«

»Ukazujem ti, da nadaljuješ, ker jaz sem spomin!«

In sem nadaljevala to, kar sem že davno davno pozabila: »Tako govori Gospod Bog: 'Glejte, jaz odprem vaše grobove, vzdignem vas iz vaših grobov, o moje ljudstvo. Svojega duha položim v vas, da boste oživeli in vas spet postavim na vašo zemljo. Tedaj boste spoznali, da sem jaz, Gospod, to storil,' govori Gospod.«

»Vidiš, to sem pa jaz, spomin, služabnik njegov. Toda zdaj grem, slišiš, zdaj grem, saj veš, da se vrnem,« in lučka je ugasnila in ostala sem sama.

Na poti v dolino mi je svetila luna in vodila stopinje, tesnoba je izginila: »Glejte, jaz odprem vaše grobove, vzdignem vas iz vaših grobov, govori Gospod ... in kosti so oživele, se prekrile z mesom in kožo in se postavile na noge, silno velika vojska.« Ooo, ne le iz gornjega brezna, ne, ne: silno velika vojska, iz brezen, rovov, gozdov, ne le tukaj pri nas. Ne ne.

»Ne pozabi: jaz sem spomin, spomin, spomin.«

Morda pa je bil samo odmev.

* Sveto pismo stare zaveze, Ezekiel, prerok, 6. stol. pr. Kr. »Ko je bil Jeruzalem oblegan, Suhe kosti oživijo,« 37, str. 658, Slovenski standardni prevod, Lj, 1996.

Društvo Slovenskih izobražencev v novem letu

Sedanjí dolínský župan Sandy Klun in nekdanjá županja Fulvia Premolin (levo); Lučka Peterlin, Edvard Miler in Igor Pison (desno).

Društvo slovenskih izobražencev je v novem letu nadaljevalo s svojimi tradicionalnimi ponedeljkovimi srečanji v Peterlinovi dvorani. Prvi večer je bil 12. januarja, ko sta bila gosta večera sedanjí dolínský župan Sandy Klun in nekdanjá županja Fulvia Premolin. Gosta sta govorila o upravnih problemih občine in bila odločno proti združevanju občinskih uprav, kot jih trenutno načrtuje naša Dežela. V ponedeljek, 19. januarja, je bil gost društva slovenski pisatelj, prevajalec in diplomat dr. Andrej Capuder, avtor knjige »Povest o knjigah«, ki je pravkar izšla pri Slovenski matici. Naslednji ponedeljek, 26. januarja, pa je bil večer posvečen gledališču. O uspešnih odrskih postavitvah v tej sezoni, o sodelovanjih in načrtih za novo sezono sta govorila umetniški vodja SSG Edvard Miler in režiser Igor Pison. V ponedeljek, 2. februarja, so se v DSI spomnili cerkljanske tragedije pred 71 leti, ko so umorili pesnika duhovnika Lada Piščanca. Radijski oder je ob tej priložnosti predstavil radijsko igro, ki jo je ob 70-letnici umora napisala Bruna Pertot. Zgodovinski okvir cerkljanske tragedije je podal časnikar Marko Tavčar, o radijski igri pa je spregovoril njen režiser Danilo Pertot. Predvajali so tudi odlomek posnete igre. Na koncu večera se je predsednik Radijskega odra Marijan Jevnikar spomnil okrogle življenjske obletnice Lučke Peterlin in ji v imenu vseh prisotnih čestital k jubileju.

Marko Tavčar in Danilo Pertot (levo). Lučka Peterlin in Marjan Jevnikar (desno).

Priznanja 40. natečaja Mladi oder

Na Prešernovi proslavi, ki sta jo v ponedeljek, 9. februarja, priredila Slovenska prosveta in Društvo slovenskih izobražencev, so podelili priznanja Mladi oder amaterskim gledališkim skupinam na Tržaškem.

Natečaj Mladi oder razpisujeta Slovenska prosveta iz Trsta in Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici in je namenjen ljubiteljem slovenske besede, ki s svojimi odrskimi nastopi pomagajo ohranjati lepo slovensko govornico.

Tokrat so na Tržaškem podelili enajst priznanj, ki so jih prejele: osnovna šola Alojza Gradnika z Repentabra; osnovna šola Frana Miličinskega s Katinare; nižja srednja šola Frana Levstika s Proseka; nižja srednja šola sv. Cirila in Metoda od Sv. Ivana.

Priznanja za odrsko predstavo v letu 2014 so prejeli tudi gojenci tečaja lepe govornice v priredbi Radijskega odra; lutkovna skupina Ladjica iz Devina; pevsko društvo Vesela pomlad; igralska skupina Tamara Petaros z Opčin; mladinska dramska skupina Slovenskega kulturnega kluba; Mala gledališka šola Matejke Peterlin in igralska družina Slovenski oder.

Osnovna šola Alojza Gradnika z Repentabra; osnovna šola Fran Milčinski s Katinare.

Nižja srednja šola Sv. Cirila in Metoda od Sv. Ivana; lutkovna skupina Ladjica iz Devina.

Slovenski oder; dramska skupina Tamara Petaros z Opčin; nižja srednja šola Fran Levstik.

Med rojaki v Argentini

Slovenski dan v Slovenski vasi

Slovenski dan je prireditve, ko se vsa slovenska skupnost v Argentini zbere v dobrodelne namene. Vršni se letno že od leta 1956. V prvi dobi je imel stalni sedež na Slovenski pristava v Castelarju – in tudi določen dan – na prvo nedeljo po Veliki noči, torej na Belo nedeljo. V 70. letih pa je krovna organizacija povojne politične emigracije Zedinjena Slovenija v dogovoru s krajevnimi domovi odločila, naj praznovanje kroži po domovih, da se še bolj poudari skupnostni značaj tega praznika.

Slovenska vas

Po podatkih, ki jih hrani Zedinjena Slovenija, je do leta 1952 prispelo v Argentino 5.282 protikomunističnih beguncev. Le redki so ostali v samem mestu Buenos Aires. Velika večina si je uredila bivališča v predmestjih, kjer so bile cene mnogo bolj dostopne. Postopoma so nastajale krajevne skupnosti, ki so se naravno povezale in si po raznih krajih zgradile tudi skupni dom. Rojaki iz severnega buenosaireškega predmestja se zbirajo v Carapachayu. Največ jih je v zahodnem predmestju, kjer so močne skupnosti v San Justu, Ramos Mejiji, Castelarju in San Martinu.

Posebnost je nastanek Slovenske vasi v Lanusu, na južni strani, približno 15 km iz središča Buenos Airesa. V tem kraju je duhovnik Janez Hladnik, ki je že od leta 1936 pastiroval med Slovenci po vsej Argentini, posredoval pri nakupu še čisto divjega zemljišča, ki je obsegalo nekaj nad 13 ha. Prostor so razparcelirali, začrtale

so se ceste, rezervirali predpisani prostori za javne objekte, ostalo pa se je razdelilo na 290 parcel in na skupno lastnino za prvotni dom, cerkev in športno igrišče.

Po zelo nizkih cenah je bilo vse hitro pokupljeno in tako je začela nastajati Slovenska vas, edino naselje, kjer so se Slovenci naselili strnjeno in organizirano. Kupci pa niso bili le povojni emigranti, temveč tudi mnogi, ki so prispeli v Argentino med obema vojnoma. Izmed teh se niso vsi naselili tam in marsikateri je prej ali slej zemljišče prodal. Skupna želja je bila ohraniti vse v slovenskih rokah, da bi bili res samo Slovenci skupaj. Seveda ni bilo mogoče ovirati prodaj, vas pa je le ohranila izrazit slovenski značaj. Podjetni vaščani so odprli trgovine z jestvinami, šivilje, krojači in čevljarji so imeli dela na pretek, občevanje pa je bilo naravno v slovenščini, tako da se marsikatera mati številne družine še po dolgih desetletjih skoraj ni priučila španskega jezika.

Močni val vseljavanja je trajal nekako do leta 1955. Večinoma so prihajale mlade družine, v katerih je bilo pet ali več otrok bolj pravilo kot izjema, zato se je število prebivalcev večalo vsaj še kakih 20 let. Leta 1976 je živelo v vasi 427, v bližnji okolici pa še dodatnih 74 rojakov. Takrat je bilo najbrž število vaščanov najvišje. Glavna vzroka za temu sledeče upadanje sta izseljevanje in manjše število rojstev. Med prvimi se je v začetku 60. let izselila družina dotedanega zborovodje Mirka Špacapana, kar je bila za Gorico velika pridobitev, za vas pa huda izguba.

Prav v vasi je bilo v letu 2014 skupno 94 slovenskih hiš (največ jih je bilo skoraj 120), prebivalcev pa 287, pri čemer je všteti 34 članov narodnostno mešanih zakonov. Najbolj se izseljujejo mlade družine, zato je število otrok nizko in je letno več pogrebov kot krstov. Danes je v vasi že več kot polovica neslovenskih družin.

Leta 1952 so vaščani ustanovili Društvo Slovenska vas in si takoj zastavili za cilj gradnjo skupnega doma. Pri delu je dejansko sodelovala vsa vas, še nepokriti zidovi pa so že služili za številne kulturne prireditve. Slovesno blagoslovitev doma je opravil škof dr. Gregorij Rožman 20. januarja 1957.

Slovenska šola

Ker se je društveno življenje široko razvijalo, je stari dom postal očitno premajhen. Potrebna je bila večja dvorana z večjim odrom. Potrebni pa je bilo zlasti več šolskih prostorov, tako da je društvo leta 1966 sklenilo, da proda stari dom in ob športnem igrišču zgradi novega. V dveh letih je bil novi, prostornejši in primernejši dom pod streho, ime pa je dobil po ustanovitelju Slovenske vasi msgr. Janezu Hladniku.

Posebna odlika slovenske politične emigracije v Argentini so sobotni šolski tečaji, ki potekajo po vseh domovih s popolnoma prostovoljnimi delom. Obiskujejo jih otroci od 5. do 13. leta. V Slovenski vasi šola deluje nepretrgoma od leta 1949. Najvišje število učencev (103) je dosegla v letu 1968, odtlej pa se število postopoma niža. Zdaj znaša 24 otrok.

Učenci v šoli pridobivajo slovensko znanje, obenem je pa to prva stopnja vključevanja v vaško skupnost in najbolj trdno zagotovilo za njeno nadaljnje delovanje.

Cerkev Marije Kraljice

V začetku so bili vaščani vključeni v dober kilometer oddaljeno faro sv. Jožefa, kjer je župnikoval msgr. Janez Hladnik. S prihodom očetov lazaristov za Božič 1956

Sveta maša v slovensčini.
Foto Marko Čeč.

59. Slovenski dan in 62. obletnica Društva Slovenska vas

16. novembra lani se je v Slovenski vasi praznoval Slovenski dan, združen z obletnico društva. Rojaki so se začeli zgodaj zbirati v župnijski cerkvi Marije Kraljice, v kateri je ob prisotnosti zastavonoš iz krajevnih domov in lepega števila vernikov daroval sveto mašo župnik g. Jože Bokalič CM. Mešani zbor lanuških in carapačajskih pevcev, ki jih vodi Andrej Jan, je pel in vodil ljudsko petje. Blagodoneči zvoki so posebej povzdignili molitev in sveto daritev.

Maši je sledil zajtrk, vsak obiskovalec pa je prejel spominsko nalepko in program, kar je umetniško pripravila Monika Urbanija.

Sledil je obred dviganja zastav ob petju argentinske in slovenske himne. Zastavi sta dvignila predsednika Zedinjene Slovenije Franci Žnidar in Društva Slovenska vas Vinko Glinšek. Navzoči so bili slovenski veleposlanik Tomaž Mencin, predsedniki bratskih domov in organizacij ter domači in

pa so ti prevzeli pastoralno delo v Slovenski vasi. Pod njihovim vodstvom se je pričela gradnja cerkve Marije Kraljice, ki je bila posvečena 15. novembra 1959, a, žal, obreda zaradi bolezni ni mogel opraviti škof Rožman, ki je naslednjega dne umrl v Clevelandu. Od takrat se redno vsak dan daruje sv. maša v slovenskem jeziku. Leta 1973 je cerkev Marije Kraljice postala sedež samostojne župnije in vključuje tudi številne neslovenske domačine.

Vsestranska skrb očetov lazaristov se kaže tudi v delovanju številnih ustanov, ki so povezane z župnijo. Najprej je nastalo tiskarsko podjetje Baraga, kjer se je tiskal večji del slovenske lite-

rature v Argentini. Skozi 30 let je deloval Misijonski zavod. V njem je bilo vsega skupaj 177 gojencev. Vaščani so hodili domov spat, kar jih je bilo iz drugih krajev, pa so se vračali domov le konec tedna. Enajst fantov je vstopilo v Misijonsko družbo in bilo posvečenih v duhovnike.

Farno šolo z uradnim priznanjem obiskuje nad 1.800 učencev v predšolskem, osnovnošolskem in gimnazijskem oddelku.

V domu sv. Vincencija za ostarele in onemogle je prostora za 45 oseb s privatno sobo. Do leta 2000 so ga oskrbovale slovenske Marijine sestre, katerih prvenstveno delo je telesna pomoč onemoglim po domovih in bolnišnicah.

bolj oddaljeni obiskovalci. Pogled je bil ganljiv, saj ta trenutek vedno globoko sega v srce. Takoj nato je predsednik doma izrekel gostom prisrčno dobrodošlico in zaželel vsem prijeten dan.

Kot del praznovanja obletnice je sledila šaljiva enodejanka Antona Pavloviča Čehova Snubač v izvedbi domače gledališke skupine in režiji Danija Grbca. Igrali so Boris Rot, Marko Kocjančič in Kristina Mehle. Za kostume je poskrbela Helena Cerar. Še enkrat je Slovenska vas lahko ponosna na svoje bogato gledališko ustvarjanje.

Popoldanski spored

Po kulturnem užitku se je kar prileglo kosilo, ki so ga pripravile domače kuharice, postregli pa pri-dni mladi. Dovolj časa je bilo tudi za pogovor in izmenjavo vtisov.

Medtem je Hladnikov dom kar žarel! Po eni strani od sreče in veselja ob slavlju, po drugi pa od pripekajočega sonca zgodnjepoletnega popoldneva. Na stojnicah so bile na razpolago dobrote, pa tudi knjige in zgoščenke v slovenskem jeziku.

Prihajali so še novi gostje, ki so prihiteli na popoldanski program. Ta se je odvijal na prostem, na odru ob steni igrišča. Povezovala sta ga Luciana Servin Čeč in Marko Kocjančič, prisotne pa

so pozdravili predsednika Vin-ko Glinšek in Franci Žnidar ter veleposlanik. Slavnostni govor je imel prof. Martin Sušnik, ki se je s filozofskim pogledom lotil gesla Slovenskega dne: Z zvestim srcem, življenju naproti.

Kulturni program je bil v besedi, pesmi in plesu odgovor na izhodiščno vprašanje: "Ali po 65 letih življenja v Argentini še zagotavljamo, da smo Slovenci? Mi, ki smo se rodili zunaj slovenskih meja? Mi, ki smo si ustvarili domove na "tujih" tleh? Ali še vedno pripadamo slovenskemu narodu?" Besedilo je napisala Miriam Goljevšček, ki je med točkami tudi občuteno in dovršeno recitala odlomke iz Gregorčičeve pesmi

Naš čolnič otmimo. Najprej je nastopila folklorna skupina Maribor iz Carapachaya pod vodstvom Ani Senovršnik. Sledilo je petje skupine Aluminé s Pristave. Nato je nastopil pop orkester Kilómetro 43. Program je sklenila pevska skupina Muččas iz San Martina pod vodstvom prof. Lučke Marinčič Kastelic.

Ko so gostje že posedali okoli miz in uživali dobrote domove kuhinje (in kleti), se je s plesom in ob prijetni glasbi (Baires Polka) končal 59. Slovenski dan, povezan z obletnico krajevnega doma. Dokaz, da še živimo in gradimo obzorje prihodnosti.

Franci Sušnik

Slovenski dan, foto Marko Čeč.

»Natakar, kaj mi priporočate?«

»Flambirano juho, flambiran zrezek, flambirano solato ...«

»Zakaj vse flambirano?«

»Kuhinja nam gori!«

Dva moža se izgubita v puščavi. Eden reče drugemu: »Imam eno dobro in eno slabo novico ... Slaba novica je, da bova danes jedla pesek.«

»Katera pa dobra?«

»Poglej, koliko ga je!«

Neki visok in mišičast tip vstopi v bar in glasno reče: »Ali je v tem baru kdo, ki je močnejši od mene?«

Dvigne se neki telovadec: »Da, jaz sem bolj močan kot ti.«

Tip reče polglasno, proseče: »Ali bi mi šel pomagat poriniti moj avto?«

Policaj pri zdravniku: »Gospod doktor, če se s prstom dotaknem tu (pokaže na jetra), me boli. Tudi če se dotaknem tu (pokaže na ledvice), me boli. Pa tudi če se dotaknem tu (pokaže na komolec), me boli. Kaj bi lahko bilo to?«

Zdravnik: »Po moje imate zlomljen prst!«

- Poglej tisto zlatorumeno pišče! Kaj misliš, je petelin ali kura?

- Jasno, da je kura. Saj ima kljun vedno odprt.

Ste poravnali naročnino?

Celeletna naročnina 30,00 €.

Letalska pošta: Evropa 50,00 €, Amerika 60,00 €, Avstralija 65,00 €.

Poštni račun: 11131331; uprava Mladike, Ulica Donizetti 3 v Trstu (pon.-pet. med 9. in 17. uro).

Bančni račun: Zadruga kraška banka – Banca di Credito Cooperativo del Carso (IBAN: IT58 5089 2802 2010 1000 0016 916 ; SWIFT: CCRTIT2TV00).

Dva policaja: »Ali si slišal: naš šef je umrl!«

»Da, in cel čas se sprašujem, kdo neki je umrl z njim!«

»Kako to misliš: z njim?«

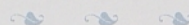
»Seveda, videl sem, da je pisalo: Z njim je umrl eden naših najbolj neutrudnih delavcev.«

Ubežnik se skriva v barako. Policaj ukaže svojim podrejenim: »Zastražite vse izhode!« Kmalu pride k njemu eden od njih in mu pravi: »Vi ste krivi, da je zbežal!«

Policaj jezno vpraša: »Zakaj jaz?«

»Ukazali ste, naj zastražimo vse izhode, on pa je pobegnil skozi vhod!«

Dva kmeta se pogovarjata. »Svojo ovco učim govoriti.«

»Kaj res?«

»Ja, začel sem s preprosto besedo Beethoven, toda doslej se je naučila samo Bee.«

Angleški turist je v Ljubljani vprašal mimoidočega:

»Ali je to Trg republike?«

»Mhm!« mu je odgovoril neznanec.

Anglež je pogledal v slovar, toda besedice »mhm« ni odkril v slovarju, zato je vprašal naslednjega mimoidočega:

»Ali je to Trg republike?«

»Aha!« mu je ta odgovoril.

Anglež je zopet pogledal v slovar, toda tudi te besede ni našel v slovarju. Naenkrat zagleda policista, stopi k njemu in ga vpraša:

»Ali je to Trg republike?«

»Da!« mu je odgovoril policist.

Anglež je razumel in nato policistu razložil, kaj se mu je pred tem zgodilo.

»Veste, to je tako,« mu je povedal policist. »Tisti, ki je odgovoril z besedo »mhm«, ima končano osnovno šolo, tisti, ki je odgovoril z »aha«, ima srednjo šolo, tisti, ki odgovarjajo z »da«, imajo pa končano fakulteto!«

»Torej imate tudi vi končano fakulteto?« je vprašal Anglež.

»Mhm!«

Katera dvojica redno dela v pisarni, polni uradnikov?

Strojček za kavo in ventilator.

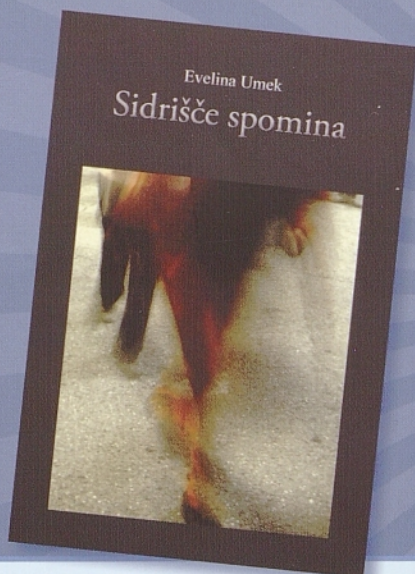
Vse publikacije naše založbe

lahko dobite

- osebno na našem sedežu v ulici Donizetti 3
- naročite po telefonu na 040 3480818
- ali po e-mailu na uprava@mladika.com

s 15% popustom!

EVELINA UMEK
SIDRIŠČE SPOMINA

V tem romanu, ki ga odlikuje pripovedna in motivna izdelanost, se tržaška pisateljica Evelina Umek vrača k priljubljenima temama narodnostne pripadnosti in iskanja identitete, tako kulturne kot eksistencialne.

Knjiga je izbor člankov, reportaž in pogovorov, ki jih je sociolog in novinar Bernard Nežmah pripravil ob odkrivanju zahodne slovenske meje v spremstvu profesorja Pavleta Merkuja.

V pesniški zbirki najdemo glavna tematska območja Čukovega pesnjenja – eksistencialnega, ljubezenskega in družbeno-kritičnega. Te tematike avtor posreduje z izvirno pesniško govorico širokega jezikovnega in slogovnega razpona.

BERNARD NEŽMAH
POGOVORI Z MERKŪJEM

